

Förhistoriska boplatser och historiska lämningar i Kyrkenorum

Arkeologisk utredning
Kyrkenorum 4:14 m.fl.
Norums socken, Stenungsunds kommun
Joakim Åberg
Bohusläns museum
Rapport 2015:33

Förhistoriska boplatser och historiska lämningar i Kyrkenorum

Arkeologisk utredning

Kyrkenorum 4:14 m.fl.

Norums socken, Stenungsunds kommun

Bohusläns museum Rapport 2015:33

ISSN 1650-3368

Författare Joakim Åberg med bidrag av Niklas Ytterberg

Grafisk form Gabriella Kalmar

Layout och teknisk redigering Gabriella Kalmar

Omslagsbild Foton tagna av Joakim Åberg. Foto framsida visar vy över del av den nyfunna fornlämningen BM2015:365 från norr. Foto baksida visar del av domarringen Norum 141:1 från söder.

Tryck Bording AB, Borås 2015

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket medgivande 90.8012

Bohusläns museum

Museigatan 1

Box 403

451 19 Uddevalla

tel 0522-65 65 00, fax 0522-126 73

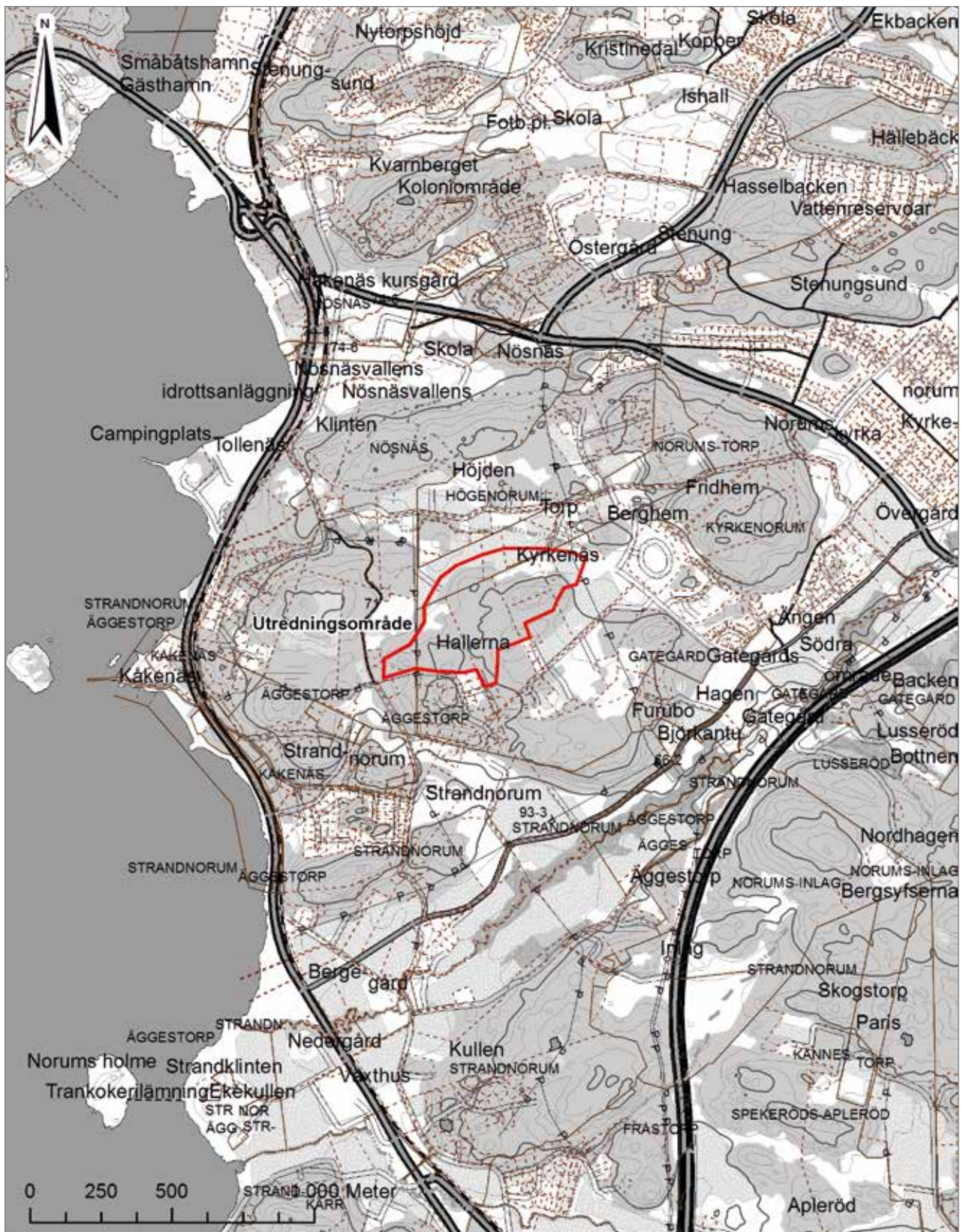
www.vastarvet.se, www.bohuslansmuseum.se

Innehåll

Sammanfattning.....	6
Bakgrund.....	6
Landskaps- och fornlämningsbild.....	6
Utredningsområdet.....	6
Fornlämningsbild och antikvarisk bakgrund.....	6
<i>Fornlämningsbild</i>	6
<i>Kunskapspotential</i>	6
Syfte, metod, frågeställningar och genomförande.....	8
<i>Syfte</i>	8
<i>Metod och genomförande</i>	8
Kart- och arkivstudie.....	9
Allmänt om utredningsområdet.....	9
Ortnamn.....	9
Kameral och topografisk historik.....	9
Fornlämningsstatus inom och i anslutning till utredningsområdet.....	12
Resultat utredning.....	14
BM2015:363.....	15
BM2015:364.....	16
BM2015:365.....	17
BM2015:366.....	20
BM2015:367.....	21
BM2015:368.....	23
BM2015:369.....	24
BM2015:370.....	26
BM2015:371.....	26
BM2015:372-373.....	28
Övriga iakttagelser.....	29
Övriga berörda registrerade lämningar.....	30
Resultat mot undersökningsplanen.....	31
Slutsats och åtgärdsförslag.....	31
Litteratur.....	33
Tryckta källor.....	33
Otryckta källor.....	33
Tekniska och administrativa uppgifter.....	34
Bilagor.....	35

Figur 1. Utsnitt Sverigekartan med platsen för utredningen markerad.

Figur 2. Utsnitt GSD-Fastighetskartan med platsen för utredningen markerad. Skala 1:20 000.

Sammanfattning

I samband med särskild utredning inom fastighet Kyrkenorum 4:14 med flera, kunde totalt sexton områden eller platser med lämningar och/eller fynd av förhistorisk eller historisk karaktär konstateras. Dessa utgjordes av ett grav- och boplatsoområde (BM2015:363), boplatser (BM2015:364-365, 367-368), en fyndplats (BM2015:369), en avrättningsplats (BM2015:371) samt nio lägenhetsbebyggelser (BM2015:372-373, 383-387). De sistnämnda konstaterades i samband med en kart/arkivstudie eller vid fältarbetsfasen och är belägna inom och/eller i anslutning till utredningsområdet.

Tillsammans med fyndplatsen har ingen av lägenhetsbebyggelserna erhållit fornlämningsstatus, då dessa har bedömts vara anlagda i samband med laga skiftet efter 1850 och/eller fortfarande är bebodda. Övriga lämningar (BM2015:363-369 och 371) har bedömts vara fornlämningar. Respektive lämning kommer att inrapporterats till FMIS.

Bakgrund

Stenungsunds kommun avser att färdigställa detaljplan för bostäder inom föreliggande utredningsområde. Länsstyrelsen har utifrån topografi och fornlämningsbild bedömt att en arkeologisk särskild utredning är nödvändig för att ta reda på om någon okänd fornlämning berörs av aktuellt arbetsföretag.

Landskaps- och fornlämningsbild

Utredningsområdet

Programområdet ligger centralt i Hallerna vid Kyrkenäs. Direkt i norr finns ett område som Bohusläns museum gjorde utredning etapp 1 (AUI) på under 2013 (Ytterberg 2013). Områdets topografi präglas till stor del av höglänt och skogbeväxt håll- och bergsmark, omgivet i alla riktningar av mer eller mindre förtätad yngre bebyggelse. Kortfattat utgörs utredningsområdet av ett bergsområde med ställvis brant topografi varvad med mindre och glest skogsbevuxna grästäckta gården/hagmark och mindre sumpmarksområden. Inom vissa partier, och då framför allt i väster, norr och delvis öster, finns topografiskt sett lägre belägna och mer flacka områden, som delvis har karaktären av svagt lutande skogsmark och före detta åkermark.

Utredningsområdet totalt sett mäter cirka 180 150 kvadratmeter i storlek. Höjden över havet varierar mellan cirka 35–65 meter.

Fornlämningsbild och antikvarisk bakgrund

Fornlämningsbild

Ett stort antal arkeologiska insatser har gjorts inom programområdet och i närområdet under de senaste 25 åren. En mer koncis kunskaps-sammanställning saknas dock och äldre antikvarisk praxis har också lett till diskrepanser i FMIS, till exempel med avseende på antikvarisk status.

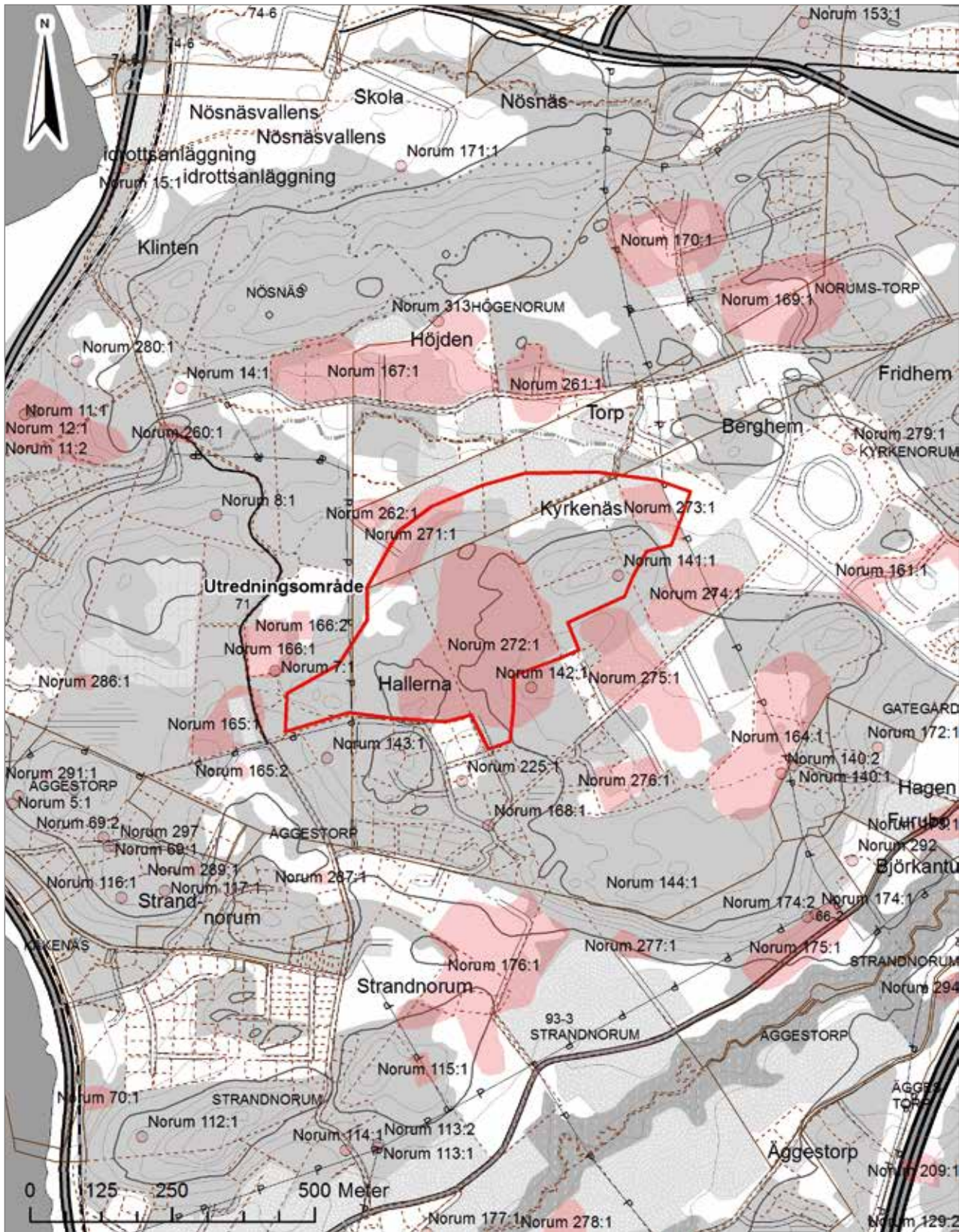
I anslutning till programområdet ligger ett tiotal registrerade samt en oregistrerad lämning (se vidare nedan). Dessa berörs helt eller delvis. I stort är lämningarna dåligt avgränsade, även om vissa av dessa är del- eller totalundersökta sedan tidigare (se *Kart- och arkivstudie* nedan).

Länsstyrelsen gav direktiv om att hela programområdet ska utredas på nytt, med undantag för Norum 273:1 (delundersökt och hanteras i ett senare förundersökningsskede) och 271:1 (undersökt och borttagen). Norum 141:1 och 142:2 skulle besiktigas okulärt. Tre lämningar skulle bedömas om huruvida avgränsade förundersökningar är nödvändiga (Norum 165:1, 166:1, 275:1). Därtill ska en ännu oregistrerad lämning i direkt anslutning till området, en så kallad galgbacke, behandlas som fornlämning.

Utöver detta finns ett behov av utredningsinsatser i och inom områden belägna mellan dessa lämningar. Vid en besiktning konstaterades det att fornlämningarnas utbredningar inte följde och tog hänsyn till rådande topografiska gränser och förutsättningar, samt att det även kunde förväntas nya lämningar både inom och utanför de nu registrerade fornlämningarna i och i anslutning till området. Då programområdet är beläget framför allt på utmarkerna till kringliggande byar, kunde det potentiellt även förväntas historiska lämningar i form av till exempel backstugor, torp med åkerlyckor (fossil åkermark) inom området. Som en följd av detta inkluderades en kart- och arkivstudie i utredningen.

Kunskapspotential

Huvuddelen av lämningarna utgör boplatser, sannolikt från flera tidsperioder. Dessa boplatser inbördes

Figur 3. Utsnitt ur GSD-Fastighetskartan, blad 7B 8d/7183, med översikt över utredningsområdet samt närliggande fornlämningar markerade. Skala 1:10 000.

relationer är i stort sett okända och man kan förvänta sig att de i viss mån »flyter samman« vilket är en återkommande karakteristika för Hallernalämningarna (jämför Ytterberg 2013).

Lämningarna hade också i några fall, i synnerhet Norum 272:1, en omfattande utbredning och kunde rymma flera separata lämningar. Uppe på det högre belägna bergsområdet bedömdes det möjligt att kunna påträffa mindre lokaler från till exempel äldre stenålder, alternativt gravar. Även historiska lämningar fanns en förväntning på att hitta.

Syfte, metod, frågeställningar och genomförande

Syfte

Målen för särskild utredning är i första hand deskriptiva (planerings- och beslutsunderlag). Vid särskild utredning krävs att ambitionsnivån är tillräckligt hög för att motsvara utredningens syfte: När utredningen är klar ska alla lämningar inom området vara kända, de ska även vara bedömda avseende fornlämningsstatus.

Målgrupper för utredningen är i första hand företagare, Länsstyrelsen, andra myndigheter samt undersökare. Fyndhantering föranledd av särskild utredning bör inte vara aktuell, sånär som på fynd som anses vara särskilt angelägna för den antikvariska tolkningen.

Mer riktade frågeställningar för utredningen omfattade:

- Finns ännu okända lämningar inom programområdet? Den omfattande lämningen Norum 272:1 bedöms som en del av utredningsområdet, då dess utbredning bedöms som högst osäker.

- Hur är bedömningen av gravarna 141:1 och 142:1, respektive galgbacken?
- Förekommer det äldre historiska lämningar (det vill säga före 1850) inom området?
- Hur ser den kända lämningsskildern ut inom och i direkt anslutning till program-/utredningsområdet?
- Vilka arkeologiska insatser har tidigare gjorts i området och vad är känt om lämningarna?
- Vilka arkeologiska insatser skulle i framtiden vara nödvändiga vid exploatering?
- Hur stort är bevarandevärdet på lämningen i sin helhet, och på de enskilda lämningarna i sig?

Metod och genomförande

Utredningen planerades genomföras med en inledande genomgång av tidigare undersökningar samt en kartarkivstudie för att få en bild av historiskt markbruk. Härfter planerades besiktning, inklusive återbesök av Norum 141:1, 142:1 och läget för den nypåträffade galgbacken. Utredningen skulle därefter genomföras med sökschaktgrävning, vid behov provgrovsgrävning och sondering av påträffade anläggningar och översiktligt fyndbedömning. Utredningen skulle dokumenteras enligt sedvanlig arkeologisk praxis.

Utredningen genomfördes enligt plan.

Kart- och arkivstudie

Bidrag av Niklas Ytterberg

Allmänt om utredningsområdet

Utredningsområdet omfattar gammal samfällid utmark som efter skiftesreformerna huvudsakligen hamnade under Kyrkenorums by, men också under Torp (i norr) och Nösnäs (i väster). Den samfällida utmarken brukades huvudsakligen som betesmark för byarna. Nästan all den historiska bebyggelsen och jordbruksmarken, vilken nu alltmer decimeras av modern bebyggelse, hör till tiden efter skiftesreformerna under tidigt 1800-tal.

Ortnamn

Norum, ursprunglig bebyggelse som splittrats på de tre byarna Kyrke-, Höge- och Strandnorum. Sockennamnet avser sannolikt den ursprungliga platsen för kyrkbyn. Kyrkenorum omnämns explicit tidigast 1528, men tidigare omnämmanden av det ensamma Norum, så som i Röde Bok cirka 1390, torde avse den ursprungliga byn. I ljust av detta blir sannolikt Högenorum, en kilometer åt nordöst, som också nämns i Röde Bok, en relativt tidig utflyttning från Kyrkenorum.

Norumbebyggelsens historia kan utifrån ortnamnsbeläggen skissas upp på följande vis. Tidigast uppodlades det område av dalgången, som på slutningarna upp mot höjden där kyrkan ligger, bildar en förträngning, ett *nor*. Därefter skedde en utflyttning över slätten till den höjd i norr där Högenorum ligger. Först sent, kanske så sent som på 1600-talet, togs den låglänta kustslätten i bruk vid Strandnorum söder om Hallerna. Ortnamnsförleden är således *nor*, 'förträngning (av dalgång)', medan efterleden *-hem* betyder 'gård' eller möjligen 'bygd'. Namntypen *-hem* är med stor sannolikhet förvikingatida och avser oftast gamla moderbyar samt ingår ofta i sockennamn, som i Norum (Janzén 1972:77–78; Wahlberg 2003:124, 228).

Det aktuella utredningsområdet är beläget på höjdplatån Hallerna, som troligen betyder »hedliknande långsluttande höjder» (Janzén 1972:71). Hallernaplatån har utgjort utmark till de omgivande byarna Högenorum, Kyrkenorum, Nösnäs och Torp under historisk tid. Dessa är belagda från åtminstone 1300–1500-talen i historiskt källmaterial. Flertalet av byarna har belagda ödegårdar från den senmedeltida agrarkrisen. Sannolikt har ingen av dessa ödegårdar dock berört Hallernaområdet (Framme, BM arkiv). Expansionen ut på utmarken

har påbörjats med lägenhetsbebyggelse från 1700-talet, som fortsatte in på 1900-talet (Nyqvist 1990).

Kameral och topografisk historik

I Kyrkenorums by fanns tre hemman vid tiden för den 1715 års förmögenhetsskatt. Vardera av dessa omfattade ½ mantal krono och skattade 30, 30 respektive 10 daler silvermynt i lös egendom. Dessutom fanns ett annex på ¼ mantal krono, som skattade 10 daler silvermynt i lös egendom. Annexet omnämns i 1697 års jordebok som prästbol. Efter 1728/1729 omvandlas de tre gårdarna till skattehemman. Några torp specifikt under Kyrkenorum nämns inte vid denna tidpunkt, men två torplägenheter fanns i socknen, Porten och Stenungsund (Janzén 1972:94; Berlin 1995:69).

Med början vid tiden för skiftesreformerna, omkring 1830, delas den tidigare samfällid brukade utmarken på Hallernaplatån upp mellan byarna. Detta är startskottet till lägenhetsbebyggelse (torp) och odling som fortgått fram till modern tid. Enstaka torp under byarna kan dock följas i kartmaterialet redan från tidigt 1700-tal. På kartan över den »Samfällta Utmarken emellan Strandnorum, Kyrkonorum, Lilla gatugård, Nösnäs, Torp, Högnorum, Hälleback, Berg, Söbacken, Lilla Doteröd, Kåper och Stennunge» från 1749, ligger endast torpet Stenåhs i närheten av utredningsområdet; dock väl utför åt söder (se figur 4). Torpet är markerat med en särhägnad och notis om att det ligger under Strandnorums by. Inom själva utredningsområdet säger kartans beskrivning att det är: »dels högländig, dels sank Mark, utan någon särdeles skildnad uti Bördigheten, som är ringa nog mäst öfver alt, med mås-tufvor och Enebyskasie öfver dragen, för utan några små Parkar ther och hvar af någorlunda Betesvall» (I4-NOR-8).

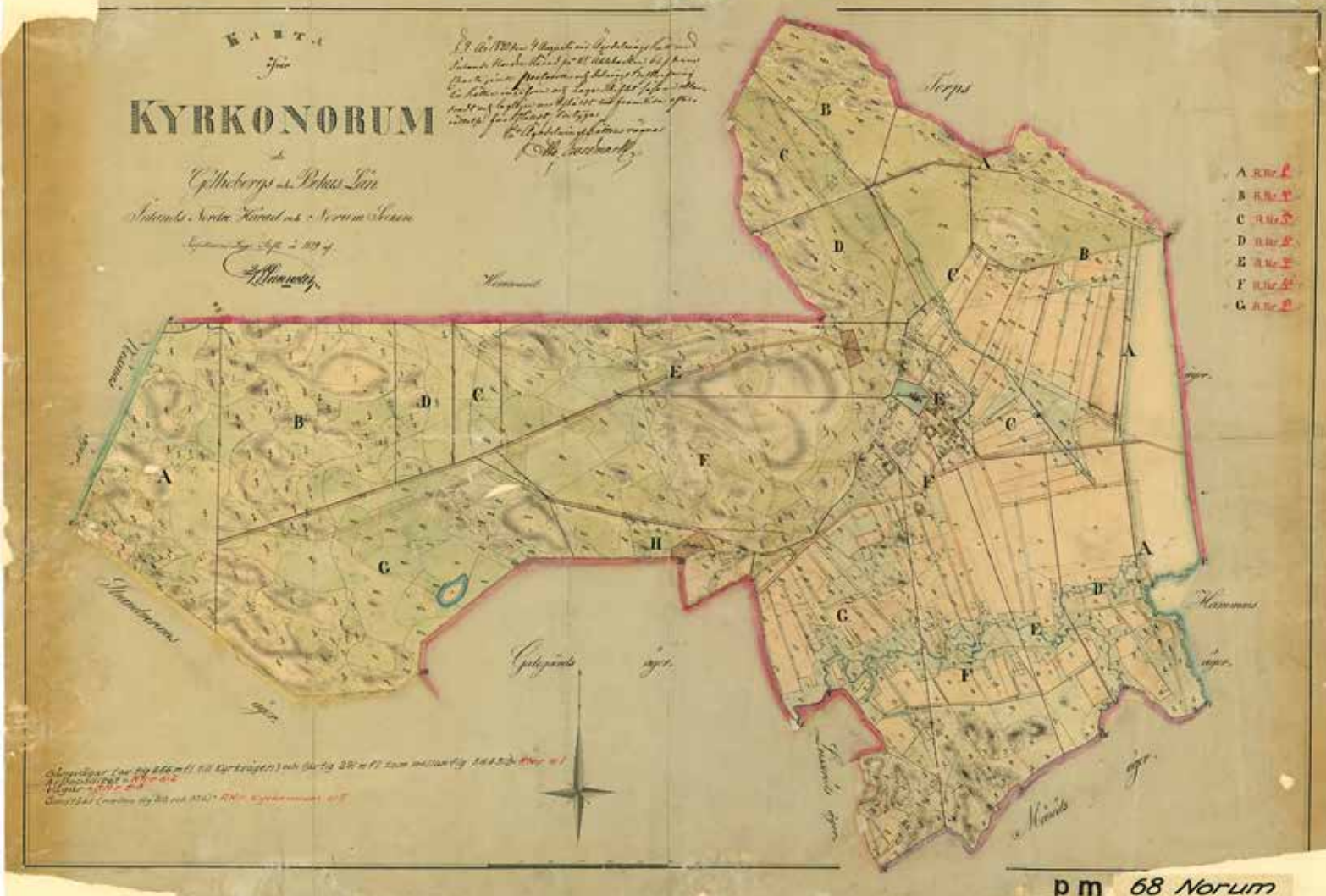
I norra delen av utredningsområdet finns ett mäktigt berg som på 1749-kartan kallas för *Blåbergskullarna* (figur 4), med magra backar åt norr och väster. Längst i väster finns *Galgebergen*, med en punktmarkering för själva galgebacken (se figur 6 och BM2015:371). Här stryker den gamla landsvägen längs Bohuskusten precis förbi. På laga skifteskartan över Nösnäs utmark år 1839, är angivet sandtäkt på platsen där galgen tidigare stått, troligen för vägunderhåll. Lämningar efter täktverksamheten syns än idag som gropar i området.

Avrättningsplatsen gällde för Inlands Nordre härad och var i aktivt bruk åtminstone på 1600-talet, men sannolikt ännu så sent som 1780. I båda de belagda fallen

S A M F I L T A U T M A R K E N
 emellan
 Strandnorum, Kyrkonorum,
 Lilla Gatugård, Nöfnas, Torp, Hög
 norum, Hälleback, Berg, Söbacken, Li
 la Doteröd, Käper och Stenninge, alle till
 Korums, Sahn, Nöfnas, Hämd och Dorus Lahn, fo
 melice afflagen och Beskrifom År 1749.

Figur 4. Hallerna karta 1749.

Figur 5. Kyrkenorum laga skifte 1840.

anges att kvinnor avrättades genom halshuggning och bränning på bål (Ytterberg manus).

Längst i söder på 1749 års karta finns *Porssemysen*, en sankmark och på ett berg cirka 300 meter sydöst om detta är en *Walesten* utsatt på kartan. Vale eller Varde avser en stenkonstruktion på höjder i terrängen, gärna som gräns- eller vägmärken, företrädesvis med god utsikt. Det finns många exempel på *valeberg* i Bohuslän och en del har senare fungerat som triangelpunkter (Ortnamnsregistret). När en »walesten« är placerad i anslutning till en gräns är det rimligt att anta att det är ett gränsmärke. Någon sådan gräns är dock inte känd, varken före eller efter laga skiftet. Det finns även exempel på att en fornlämning fungerar som gränsmarkering. Hur det förhåller sig just här är oklart, men stenen ligger hur som helst väl utanför utredningsområdet (cirka 300–350 meter sydöst om detta). Den är inte tidigare besiktad eller registrerad.

Från mitten av 1800-talet är enstaka torp etablerade inom norra delen av området, däribland flertalet

på Torps utmark. Som mest finns fem lägenhetsbebyggelser, varav fyra längs bergskanten i norr och en vid Galgebacken (se figur 6 och BM2015:383–387 nedan). Äldst verkar den västligaste av de fyra i norr vara (BM2015:384), vilken som tidigast dyker upp på en laga skifteskarta från 1840 (I4-NOR-68, se figur 5). Den markeras faktiskt också med en gårdssymbol på Generalstabskartan 1863, medan övriga där utgörs av lägenhetsbebyggelse. Om vi förflyttar oss fram till 1932 års ekonomiska karta återstår bara tre gårdsenheter (O32NO). I mellantiden tycks torpet Galgebacken (BM2015:383) ha avvecklats. Den mellersta av gårdarna, Lilla Torp (BM2015:385), finns ännu på 1970-talets ekonomiska karta, men är nu avvecklad. Återstår gör den västligaste gården, den äldsta, samt Kyrkenäs (BM2015:386), som är den enda under Kyrkenorums by. Observera att ingen av dessa har fornlämningsstatus såsom äldre torp, eftersom de anlagts i samband med laga skiftet (före 1850) och/eller fortfarande är bebodda.

Fornlämningsstatus inom och i anslutning till utredningsområdet

På laga skifteskartan 1840 över Kyrkenorums utmark finns *Domaresätet* angivet, även utritat med en symbol för en stenkrets. Utan tvekan avses här domarringen RAÄ Norum 141:1. Utöver denna och Galgebacken (ovan) finns inga fornlämningar som är kända i det äldre arkivmaterialet.

Det antikvariska kunskapsläget för Hallernaområdet får betecknas som gott. De båda gravarna Norum 141:1 (domarring) och 142:1 (stensättning) samt boplatserna 165:1 och 166:1 upptecknades vid den så kallade Göteborgsinventeringen under tidigt 1900-tal. Ett stort antal utredningar och undersökningar har omfattat delar av Hallernaområdet från och med 1970-talet (för en sammanfattning av kunskapsläget, se Ytterberg 2013:10–15). Inom det nu aktuella utredningsområdet har Bohusläns museum tidigare genomfört en utredning 1990, en för-

undersökning 1991 och en förundersökning 2003. Vid 1990 års utredning påträffades ett flertal tidigare okända boplatser. Metodiken bestod i inventering av »öppna ytor« (som plöjd åker), provgroppgrävning och kontroll av rotvältor i »slutna ytor« (betesmark och skog) samt intervjuer med lokalbefolkningen. Vid 1990 års utredning upptäcktes ett antal av de boplatser som är aktuella för denna utredning, Norum 272:1, 273:1, 274:1 och 275:1. Samtliga, utom den sistnämnda, betecknas som osäkra boplatser (Nyqvist 1990). Detaljer kring utredningsresultaten redovisas i tabell 1.

Längst i nordväst ligger boplatserna Norum 271:1 (tidigare kallad FU-område 14). Här genomfördes en förundersökning sommaren 2003 varvid 24 schakt och sex provgroppar grävdes. Fem av schakten var fyndförande (enstaka flintavslag) och två innehöll anläggningar. Anläggningarna utgjordes av stolphål, hårdbotten och nedgrävning som bedömdes som tveksamma eller

Fornlämning	Bedömning	FMIS	Gbg-inv	FU-omr	Topografi	Marksdrag	AU-fynd 1990	FU-fynd 1991 och 2003
Norum 141:1	Grav, domarring	Fornlämning	65	16	Platå, berg	Hagmark	-	-
Norum 142:1	Grav, stensättning	Fornlämning	-		Bergskrön	Skog, impediment	-	-
Norum 271:1	Boplats?	Undersökt/borttagen	-	14	Flack N-slänt	Åker	Avslag, spån, rikligt med övrig slagen flinta, kvartskärna, sintrad sten	2003: enstaka flintavslag, 4 anläggningar (2 ev stolphål, 1 hårdbotten, 1 recent nedgrävning)
Norum 272:1	Boplats?	Fornlämning	-	15	V-sluttning	Åker	6 avslag, splitter, övrig slagen flinta, 3 kvartsavslag, bränd lera, järnfrag	1991: flintavslag, kvartsit, kvarts
Norum 273:1	Boplats?	Fornlämning	-	17	NV-sluttning	Åker	Avslag, splitter, övrig slagen flinta	1991: enstaka flinta, bränd lera, 2 anläggningar (stolphål); 2003: 4 flintavslag, bränd lera
Norum 274:1	Boplats?	Fornlämning	-	18	Impediment	Vall/bebyggelse	Slagen flinta, kvarts, bränd lera	1991: enstaka flintavslag, träkol, ansamling av skörbränd sten
Norum 275:1	Boplats	Fornlämning	-	19	S-slänt	Bebyggelse	Slagen flinta, bl.a. rensningsavslag från kärna, knacksten? kvartsavslag, slagg?	1991: slagen flinta (1 retuscherad, 1 sval-lad), 1 "mikroflinta", 1 skrapa, järnfragment, bränd lera, skörbränd sten

Tabell 1. Sammanfattning utrednings- och förundersökningsresultat 1990.

recenta. Över hela ytan påträffades rikligt med recenta störningar samt tegel och porslin efter den historiska torpbebyggelsen (ovan). Efter genomförd förundersökning bedömdes att inga ytterligare antikvariska åtgärder behövdes och att fornlämningskyddet kunde hävas.

En del av den till ytan sett mycket stora boplatsen Norum 272:1 förundersöktes hösten 1991 (FU 15). Endast södra ytterkanten undersöktes med 24 provgropar, där fynd förekom endast marginellt. Den då förundersökta ytan kunde inte klassas som fornlämning (Nyqvist & Ortman manus). Den resterande delen av boplatsen i skogig, bergig terräng har därmed ännu inte kunnat bedömas på ett tillfredsställande sätt.

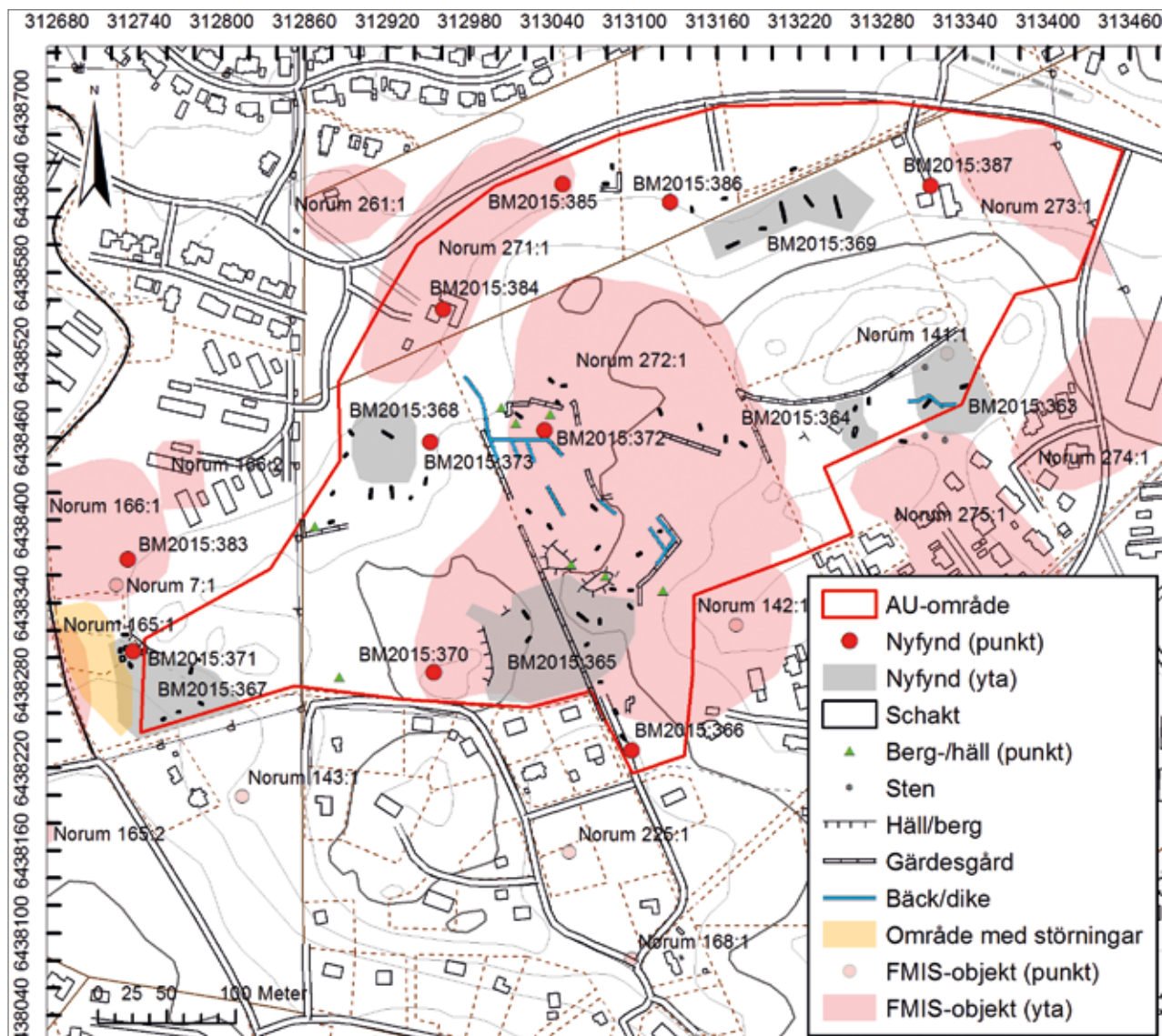
Boplatsen Norum 273:1 (FU 17) ligger på en grusig höjdrygg i nordöst. 1991 förundersöktes den med åtta provgropar och sju schakt, varvid bara enstaka flinta och bränd lera framkom (Nyqvist & Ortman manus). Samma boplatser förundersöktes sommaren 2003 då 30 schakt grävdes, varav sex var fyndförande. Boplatsen kunde avgränsas i norr gentemot en planerad vägsträckning. Efter den senare förundersökningen rekommenderades att fornlämningskyddet hävdes för den östra hälften av fornlämningen (öster om kraftledningen), vilket stämmer med dess utbredning idag i FMIS (Lindh 2004). Tolkningen är att boplatsen antingen är mycket dåligt bevarad eller bara representerar sporadisk förhistorisk aktivitet.

Boplatsen Norum 274:1 (FU 18) är belägen i åkermark kring ett impediment. Västra delen av fornlämningen är idag bebyggd med villatomter trots forn-

lämningsstatus. Förundersökningen 1991 skedde med fjorton schakt och tretton provgropar. Inte heller här fanns några anläggningar, dock enstaka flinta inklusive något flintredskap. Enstaka slagen flinta fanns också i den plöjda åkern före undersökning (Nyqvist & Ortman manus). Tolkningen är att boplatsen antingen är mycket dåligt bevarad eller bara representerar sporadisk förhistorisk aktivitet. Boplatsen är fortfarande registrerad som fornlämning, då avrapporteringen för nämnda förundersökning aldrig har färdigställts.

Boplatsen Norum 275:1 (FU 19) är idag i det närmaste helt bebyggd av småhus, endast den nordvästligaste delen återstår oexploaterad. Vid förundersökningen 1991 grävdes 39 provgropar och fem schakt med klen utfall; endast måttligt med slagna flintor och bränd lera påträffades (Nyqvist & Ortman manus). Tolkningen är att boplatsen antingen är mycket dåligt bevarad eller bara representerar sporadisk förhistorisk aktivitet. Trots att fornlämningskyddet formellt inte har hävts är den till största delen förstörd idag. Anledningen till att boplatsen fortfarande är registrerad som fornlämning, är densamma som för Norum 274:1, det vill säga att avrapporteringen aldrig färdigställdes efter förundersökningen.

Tilläggs kan också att stensättningen Norum 143:1 strax söder om utredningsområdet vid tidigare besiktning 2006 har påvisats ligga cirka 30 meter längre åt sydväst jämfört med markeringen i FMIS, i tomtgränsen till en villafastighet (BM dnr NOK 975-2006).

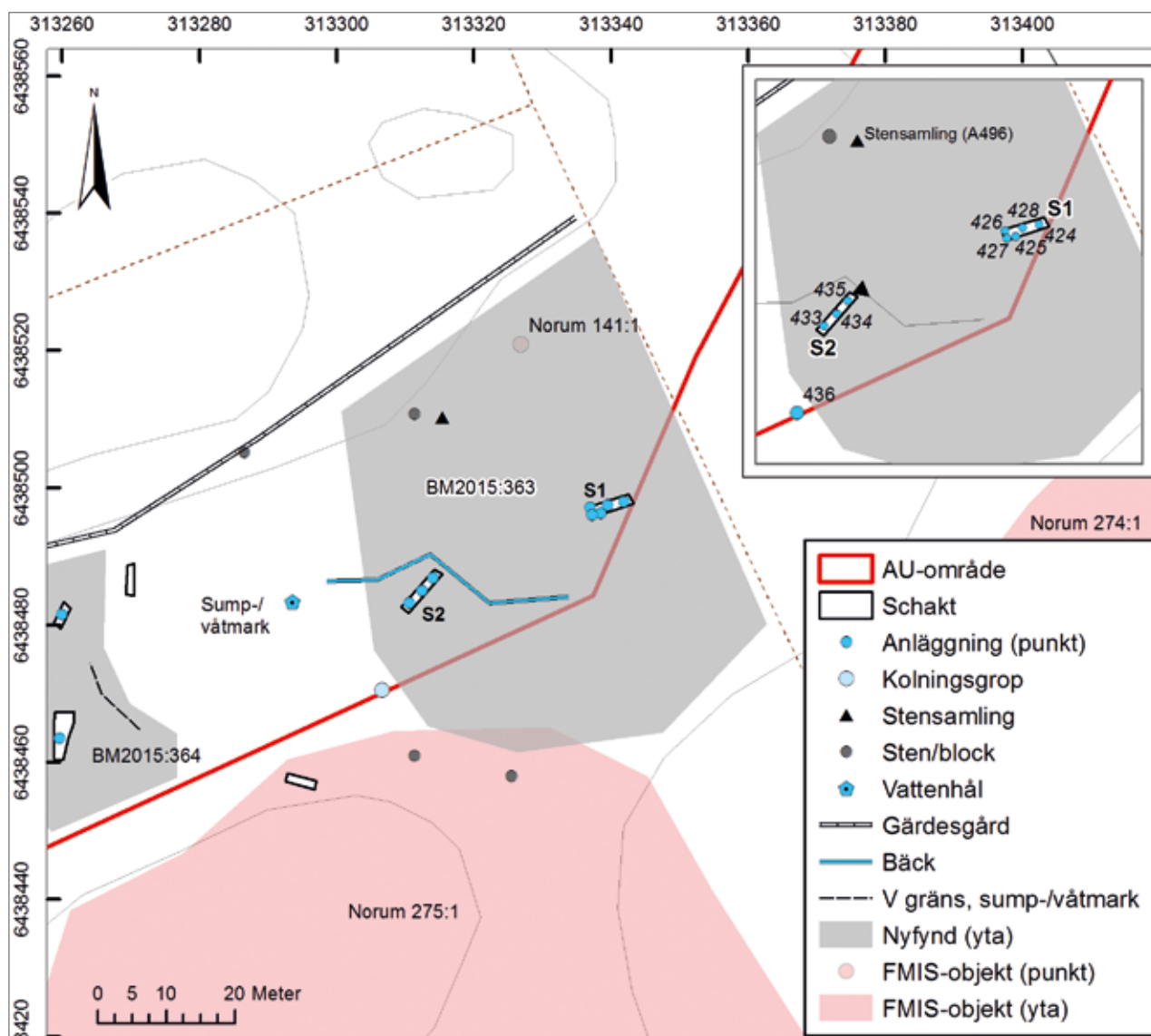

Figur 6. Plankarta med grävda schakt, urval av topografiska element och nypåträffade lämningar inom och i anslutning till utredningsområdet. Skala 1:5 000.

Resultat utredning

I samband med utredningen grävdes 64 schakt inom utvalda områden (figur 6 och bilaga 1). Områdets mer höglänta och bergiga delar okulärbesiktades mer översiktligt. Totalt sett har sexton områden eller platser med lämningar och/eller fynd av förhistorisk eller historisk karaktär konstaterats (se figur 6), det vill säga ett grav- och boplatsoområde (BM2015:363), boplatser (BM2015:364–365, 367–368), en fyndplats (BM2015:369, en avrättningsplats (BM2015:371), samt två lägenhetsbebyggelser (BM2015:372–373).

Nedan presenteras de vid utredningen nypåträffade förhistoriska lämningarna, samt de två jordkällare som noterades vid samma tillfälle (för diskussion rörande BM2015:383–387, se ovan). För detaljerade uppgifter rörande schakt och anläggningar, se bilaga 1–2. För karta med samtliga schakt (med id), se bilaga 5.

Figur 7. Plankarta nyfynd BM2015:363 med grävda schakt och anläggningar.
Skala 1:1 000.

BM2015:363

Området för BM2015:363 är cirka 65 × 55 meter i storlek (NV–SO), och utgörs av en flack sydostslänt med brantare hållmark i nordväst och ett mindre sump-/våtmarksområde i väster. Inom områdets norra del finns en sedan tidigare känd domarring (Norum 141:1), i söder och sydost boplatserna Norum 275:1 och 274:1. En till synes sentida stenansamling noterades inom området, relativt nära graven (se figur 7).

I två schakt (S1–2) påträffades minst åtta anläggningar (A424–428, 433–435), tolkade som härdar, gropar, stolphål, samt fynd av mer enstaka slagen flinta (se bilaga 1 och 2, samt bilaga 4 bild 1–11). Anläggningarnas funktion och ålder har inte säkert kunnat klarläggas i samband med utredningen.

Figur 8. Översikt schakt S1, BM2015:363, från väster och nordost.
Foto: Philip Jerand.

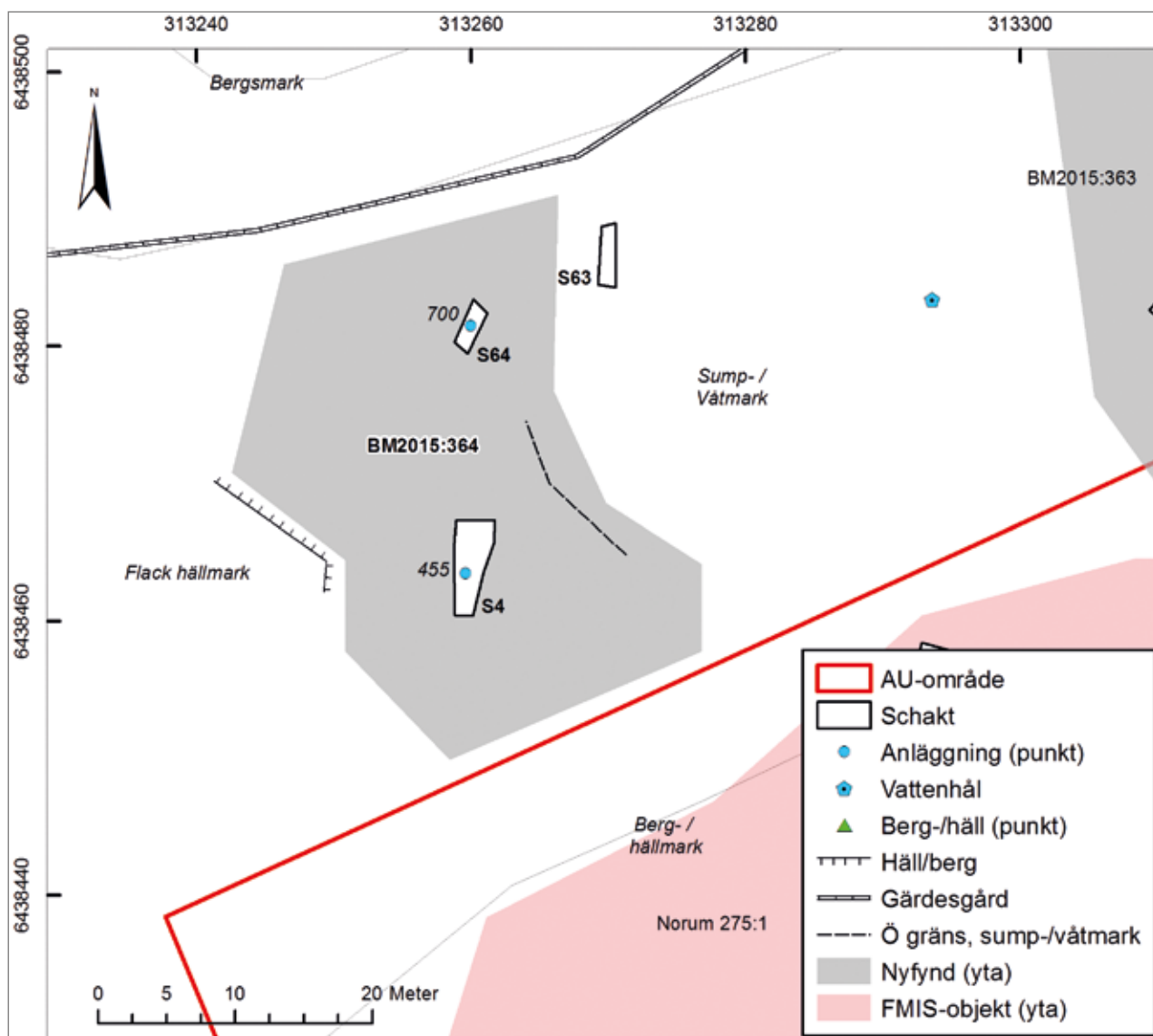
Utifrån anläggningar och fyndmaterial har BM2015:363 tolkats som en grav- och boplatsoområde, eventuellt av såväl stenålders- som brons-/järnålderkaraktär, med en storlek om cirka 3 000 kvadratmeter (se figur 7), belägen cirka 55–60 m ö.h. Lämningen är inte att betrakta som avgränsad.

BM2015:364

Området för BM2015:364 är cirka 35 × 25 meter (NV–SO), och beläget direkt intill en mindre sump-/våtmark i öster. I norr och delvis i söder vidtar bergsmark, i väster flackare hållmark. Strax i sydost finns boplat- sen Norum 275:1. Lämningen BM2015:364 kan troligen relateras till den strax i öster och på andra sidan sump/våtmarken belägna BM2015:363.

I tre schakt (S4, 63–64) framkom anläggningar i form av två härdar och/eller stenpackningar (A455, 700) med fynd av enstaka slagen flinta (se bilaga 1 och 2, samt bilaga 4 bild 12). Anläggningarnas funktion och ålder har inte säkert kunnat klarläggas i samband med utredningen.

Utifrån anläggningar och fyndmaterial har BM2015:364 tolkats som en boplat-/aktivitetsyta, eventuellt av stenålders- och/eller brons-/järnål-

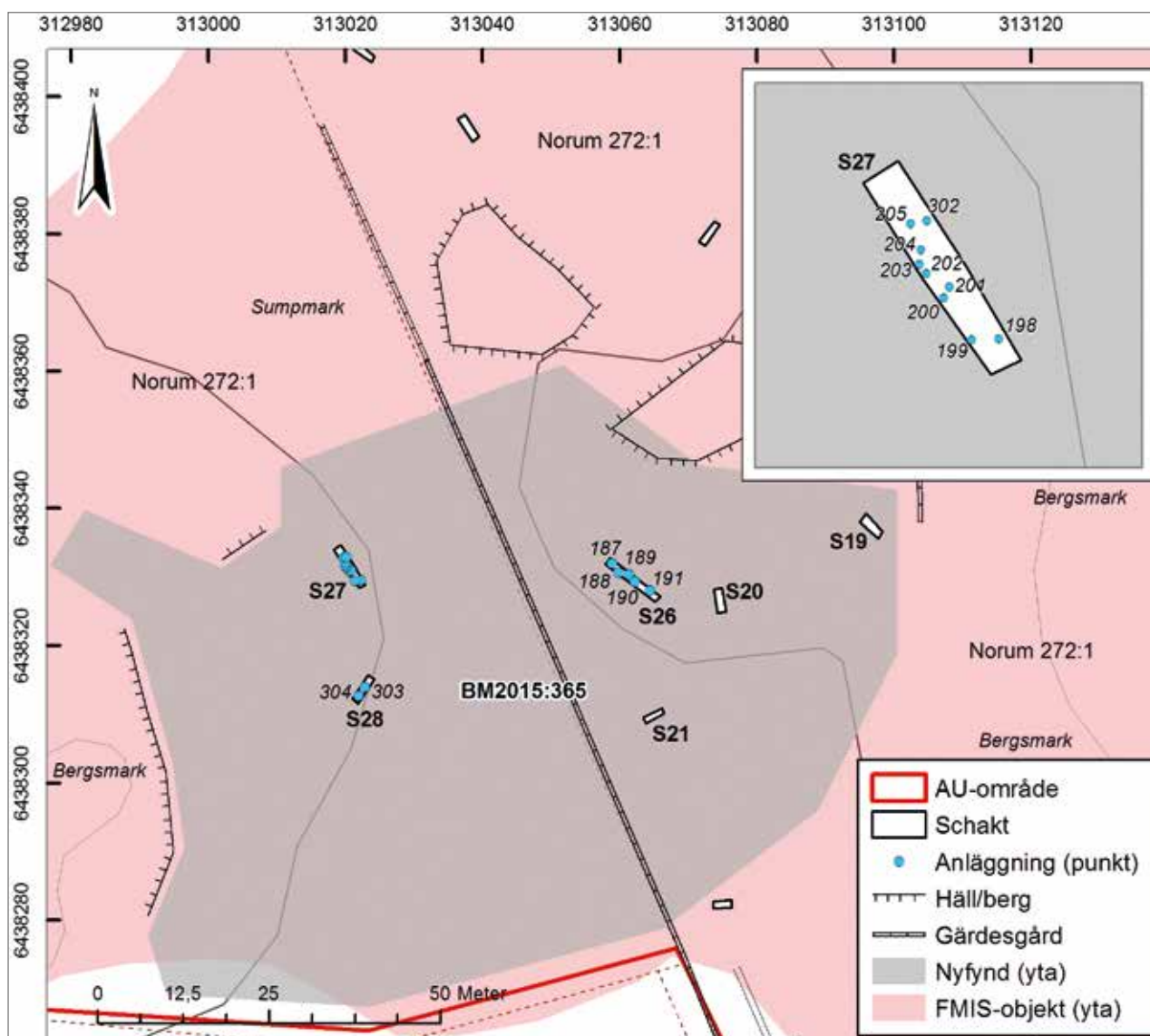
Figur 9. Plankarta nyfynd BM2015:364 med grävda schakt och anläggningar. Skala 1:500.

derkaraktär, med en storlek om cirka 800 kvadratmeter (se figur 9), belägen cirka 55–60 m ö.h. Lämningen är inte att betrakta som avgränsad.

BM2015:365

Området för BM2015:365 är cirka 115 × 80 meter (vsv–oso), och är beläget på en flack och delvis åt nordväst mycket svagt sluttande glesbevuxen hagmark. I väster och öster finns bergsmark, i söder befintlig bebyggelse. I den norra och nordöstra kanten finns även några flackare berghällar (se figur 10). Området är beläget inom den tidigare kända boplatsten Norum 272:1.

I tre schakt (s26–28) framkom minst sexton anläggningar i form av stolphål, härdar, ränna, gropar etcetera (A187-191, 198-205, 302, 303-304) (se bilaga 1 och 2, samt bilaga 4 bild 13–19). Vid rensningsarbete i schakten framkom även fynd av slagen flinta, keramik, brända ben och bergart.

Figur 10. Plankarta nyfynd BM2015:365 med grävda schakt och anläggningar. Skala 1:1 000.

Utifrån anläggningar och fyndmaterial har BM2015:365 tolkats som en boplats, troligen av neolitisk- alternativt bronsålderskaraktär, med en storlek om cirka 7 600 kvadratmeter (figur 10). Platsen är belägen

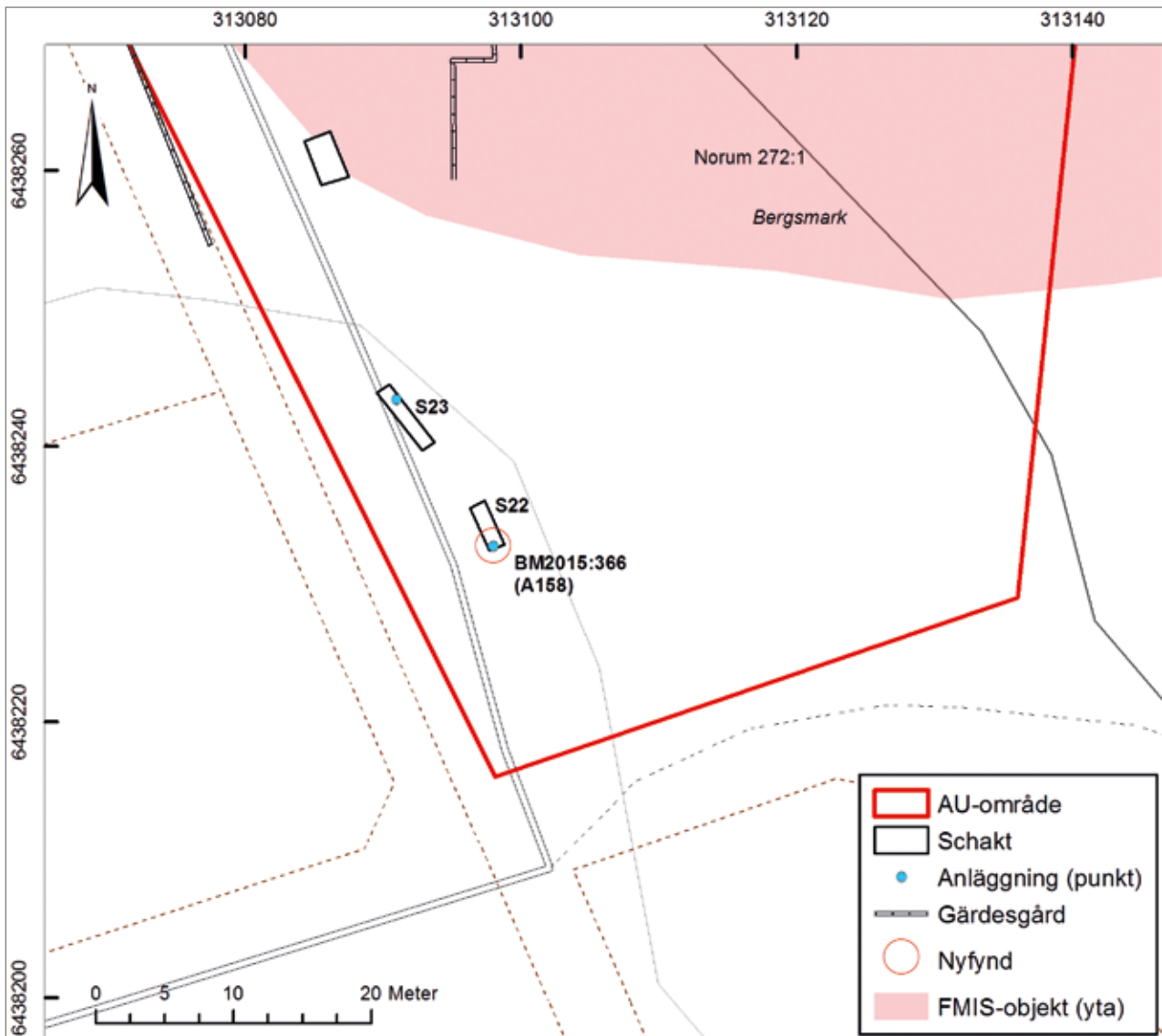
cirka 50 m ö.h. Lämningen är inte att betrakta som avgränsad. Det är inte osannolikt att platsen kan fortsätta vidare in i hagmarken åt norr och nordost.

*Figur 11. Översikt schakt S64, från nordost.
Foto: Tone Hellsten.*

Figur 12a–b. Översikt schakt S27, från sydost och nordväst. Foto: Joakim Åberg.

Figur 13. Plankarta nyfynd BM2015:366 med grävda schakt och anläggning. Skala 1:500.

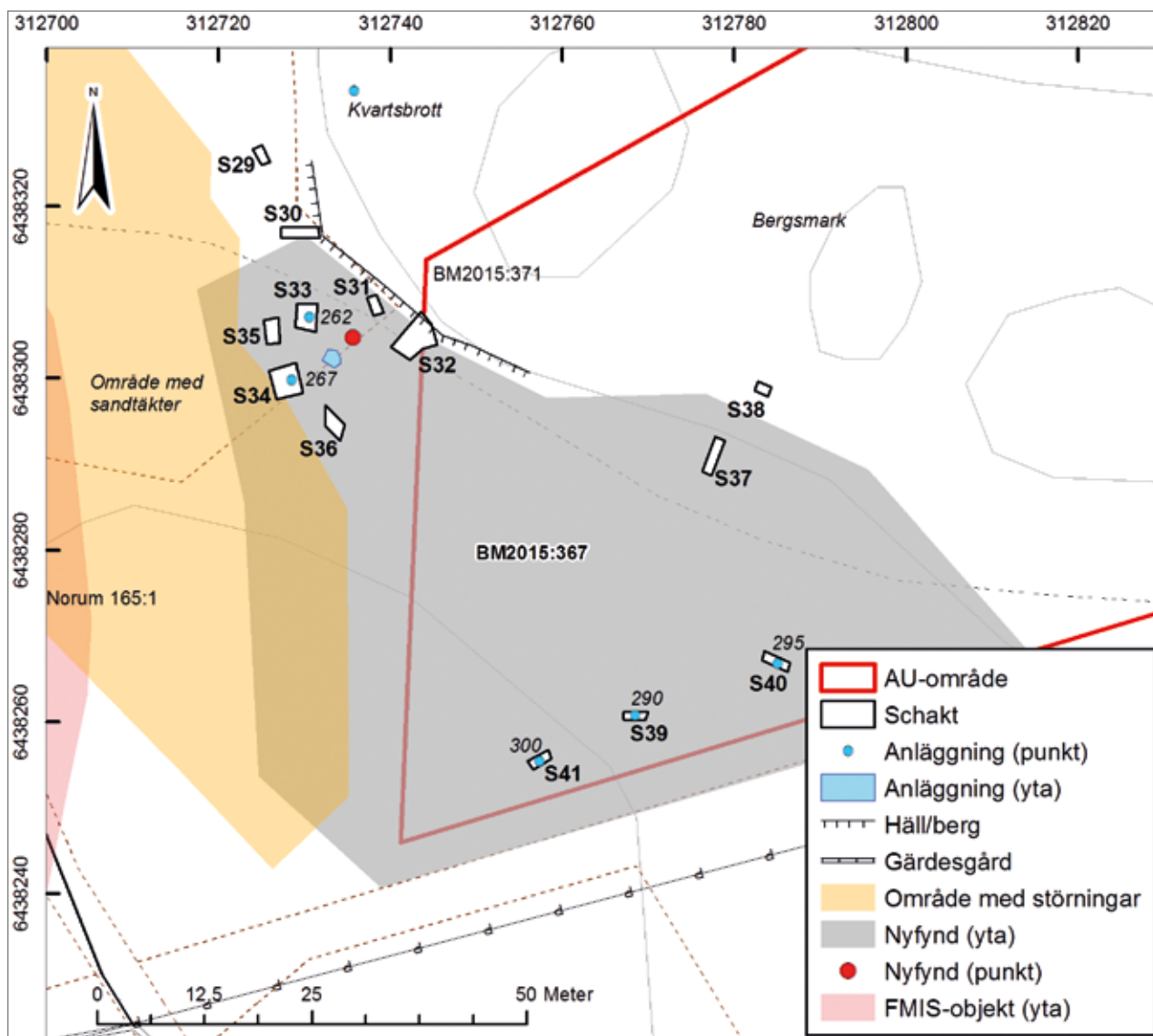
BM2015:366

Platsen för BM2015:366 är belägen inom en tätt beväxt del av utredningsområdets mest södra del, som i princip utgör en smal sydslänt med bergsmark strax åt öster och befintlig tomtmark direkt i väster (figur 13). Området, där det även växer fruktträd, har av allt att döma tidigare varit del av trädgårdsmark. Sett till kartmaterialet har det även funnits en mindre väg (en del av denna framkom också i s23, se bilaga 1).

I ett schakt (s22) framkom en mycket tydlig och skärvstensbemängd del av en härd (A158, se bilaga 1 och 2). Lämningen är inte att betrakta som avgränsad och är belägen cirka 45 m ö.h. Det bedömdes vara sannolikt att ytterligare anläggningar kan förekomma

Figur 14. Anläggning i schakt S22, från norr.
Foto: Joakim Åberg.

Figur 15. Plankarta nyfynd BM2015:367 med grävda schakt och anläggning. Skala 1:800.

i området. Eventuellt kan lämningen kopplas till den i norr närliggande Norum 272:1.

BM2015:367

Området för BM2015:367 är cirka 80 × 75 meter stort (NO–SV) och är beläget på en skogsbeväxt (barr- och lövträd, gran dominerar) sydvästsluttning. Undervegetationen utgörs främst av gräs, ormbunkar, mossa och så vidare. I nordost vidtar berg och hällmark, i väster finns ett område med ett flertal synliga täktgropar (se figur 15, samt se uppgift under *Kart- och arkivstudie* ovan). I väster fanns boplatser Norum 165:1, i norr finns boplatser Norum 166:1 och en gravhög Norum

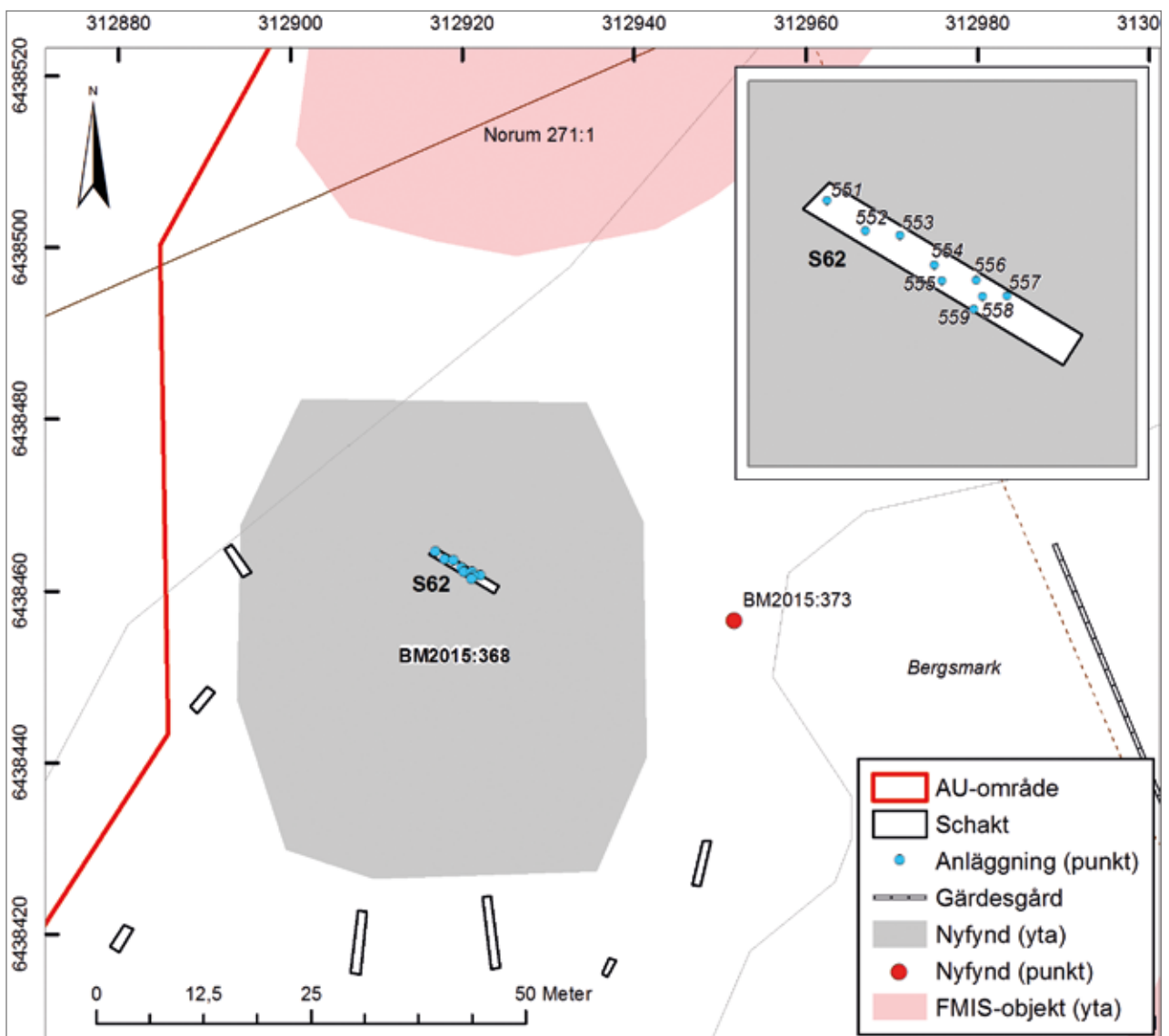
Figur 16. Anläggning A262 i schakt S33, från väster. Foto: Joakim Åberg.

7:1. Inom området finns en i det historiska källmaterialet omnämnd galgbacke (se BM2015:371 nedan).

I flera av de grävda schakten inom området (S29–41) framkom anläggningar i form av en stenpackning och diverse mörkfärgningar (A262, 267, 290, 295, 300) som troligen utgör gropar, rännor etcetera och/eller fynd av förhistorisk karaktär (jämför bilaga 1 och 2, samt bilaga 4 bild 20–24). Fyndmaterialet, som utgjordes av flinta, keramik, kvarts, bergart, var framför allt av mesolitisk-neolitisk karaktär, men det fanns även inslag av betydligt yngre fynd i form av keramikmaterial. Vid okulär granskning genomförd av Kontoret för Keramiska Studier (KKS), konstaterades att keramiken från området eventuellt kan placeras i järnålder, närmare be-

stämt 1000-tal (vikingatid-tidig medeltid). Bland annat så uppvisade en skärva påträffad i schakt S33 fina spår efter trolig kavalett på insidan, vilket visar på en sådan datering. Ytterligare en skärva påträffad i schakt S34 hade en form som även den pekade mot 1000-tal.

Utifrån anläggningar och fyndmaterial har BM2015:367 tolkats som en boplat, troligen av såväl mesolitisk som neolitisk karaktär. Keramikfynden visar emellertid på att även lämningar från sen järnålder eller vikingatid kan förväntas inom området. Området har en storlek om cirka 4 200 kvadratmeter (se figur 15). Platsen är belägen cirka 35–40 m ö.h. Lämningen är inte att betrakta som avgränsad. Det är mycket troligt att den fortsätter åt såväl nordväst som väster.

Figur 17. Plankarta nyfynd BM2015:368 med grävda schakt och anläggning. Skala 1:800.

Figur 18. Anläggningar i schakt S62, från nordväst. Foto: Tone alt joakim?

BM2015:368

Området för BM2015:368 är cirka 50 × 45 meter stort (N–S). Platsen är belägen i gles bevuxen hagmark, ett till större delen gräsbeväxt område med inslag av sly och ungbjörkar och som idag utgör hästhagar. I den östra delen finns en gles dunge med större björkar. Direkt öster om området finns en sten/jordkällare (BM2015:373) samt bergsmark. Strax i söder vidtar bergsmark. I väster och utanför området mycket sly. Något längre åt norr är läget för den borttagna boplatsen Norum 271:1.

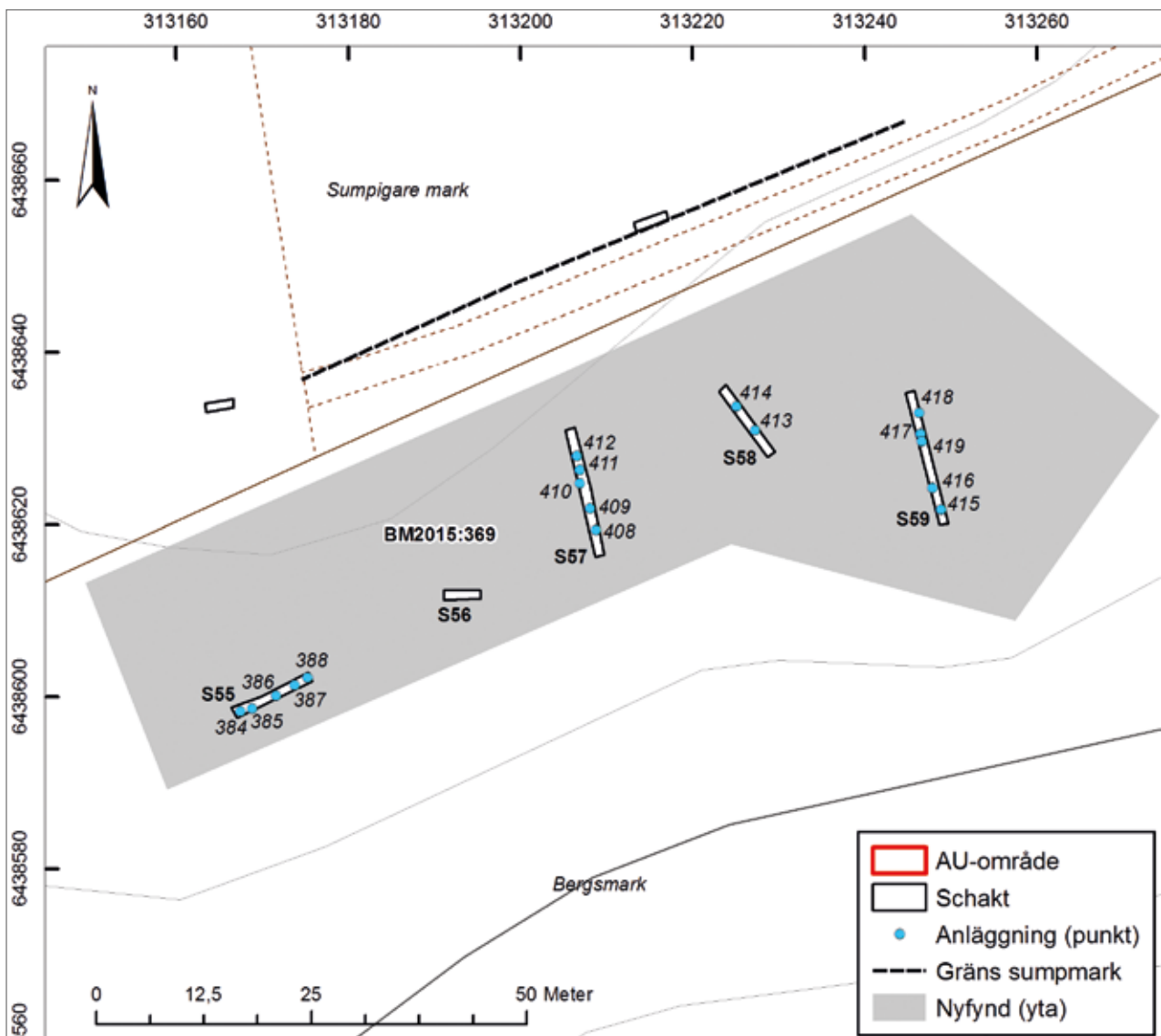
I ett av de grävda schakten inom området (S62) framkom minst åtta anläggningar (A551–559) i form av eventuella rännor, stolphål mm, samt fynd av flinta och keramik (se bilaga 1 och 2, samt bilaga 4 bild 25-29). En keramikskärva påträffad i ytan av A558 har bedömts (av KKS) kunna vara från 1000-tal och vikingatid-tidig medeltid, men skulle också kunna vara från äldre järnålder.

Utifrån anläggningar och fyndmaterial har BM2015:368 tolkats som en boplatz av järnålderskaraktär, eventuellt från den senaste delen av järnålder och vikingatid eller äldre järnålder. Området har en storlek om

cirka 2 400 kvadratmeter (se figur 17) och är belägen cirka 40 m ö.h. Lämningen är inte att betrakta som avgränsad och bedöms kunna fortsätta åt norr och den sedan tidigare kända forn lämningen Norum 271:1.

BM2015:369

Området för BM2015:369 är cirka 120 × 25–45 meter stort (NO–SV) och är beläget inom åker/hagmark, med mindre granplantering längst i sydväst. I nordost och strax utanför lämningen finns ett mindre fritidshus samt ett större bostadshus. I söder vidtar bergsmark, i norr och bortom en befintlig gärdesgård övergår markbeskaffenheten till mer sumpartad karaktär. Inom detta område finns även ett antal större dumphögar, som sannolikt ska kopplas till aktiviteter i samband med vägbyggnation. Mot bergsområdet i söder utgörs vegetationen till övervägande del av stora

Figur 19. Plankarta nyfynd BM2015:369 med grävda schakt och anläggning. Skala 1:800.

granar, i norra kanten och mot gärdesgården till övervägande del av lövträd. I områdets östra kant finns ett mindre slyområde.

I fyra schakt (S55, 57–59) framkom ett stort antal anläggningar, sannolikt från såväl förhistorisk som historisk tid. Anläggningarna (A384–88, 408–418) utgjordes av rännor, lager, mörkfärgningar, rösebottnar, diken etcetera (se bilaga 1 och 2, samt bilaga 4 bild 30–44). Minst en av rösebottnarna (A385) har bedömts ha en ålderdomlig karaktär. Vidare noterades ett mindre antal fynd av flinta och bergart.

Utifrån anläggningar och fyndmaterial har BM2015:369 tolkats som en boplatz av generell förhistorisk tid, detta då vare sig påträffade anläggningar eller fynd har kunnat kopplas till någon specifik tidsfas. De historiska lämningarna inom området har i stort tolkats som tillhörande en sentida och historisk brukningsfas, även om det bedöms kunna finnas även äldre odlingslämningar inom området. Området har en storlek om cirka 3 600 kvadratmeter (se figur 19) och är belägen cirka 40 m ö.h. Lämningen är inte att betrakta som avgränsad.

Figur 20. Anläggningar i schakt S55, från sydväst. Foto: Joakim Åberg

Figur 21. Översikt BM2015:370, från norr. Foto: Joakim Åberg.

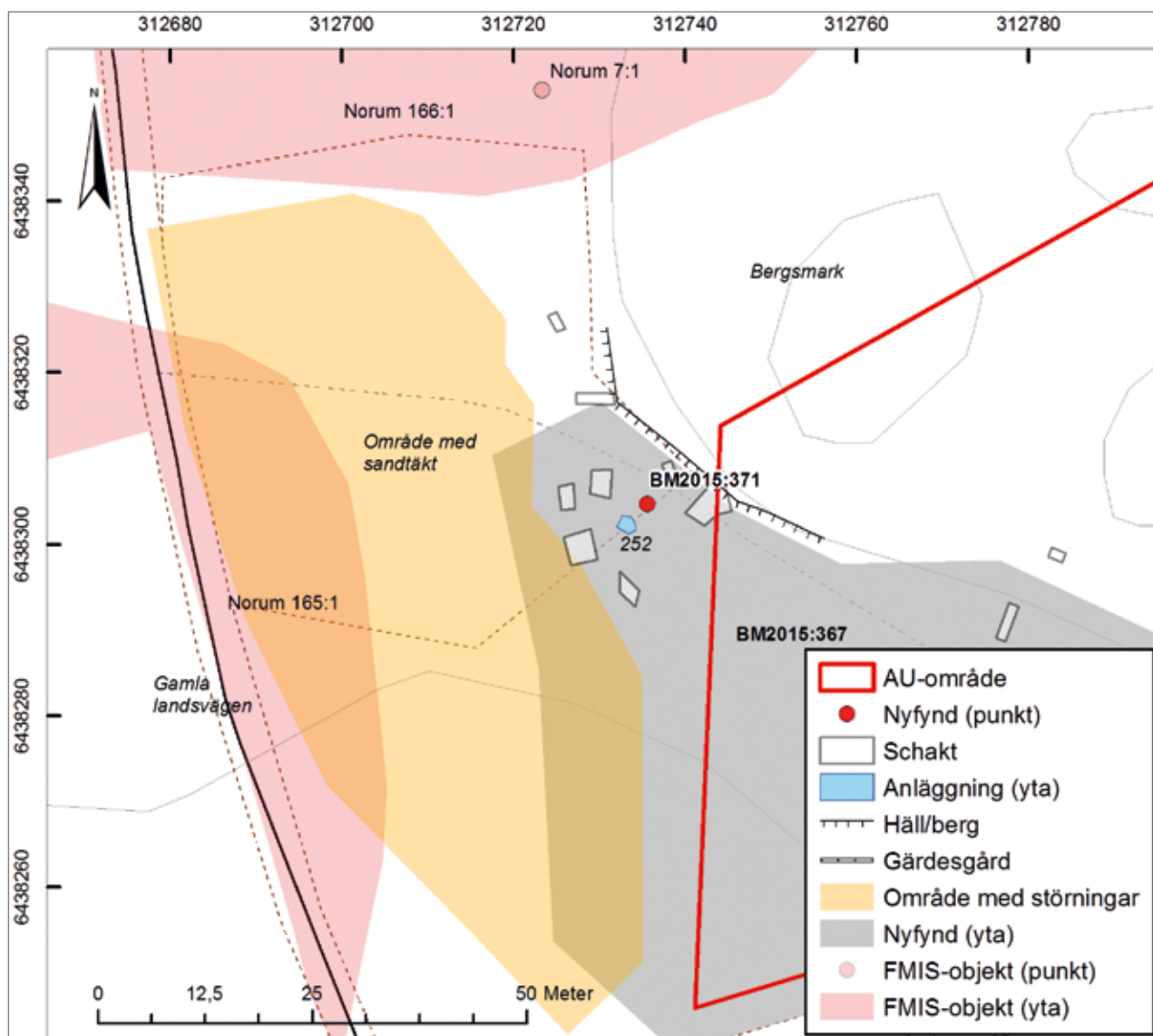
BM2015:370

Platsen för BM2015:370 är belägen på bergsmark i krönläge (se figur 6). Vid sondering med jordspjut noterades en av gräs/förna övertäckt till synes stenfylld bergskreva (A301). Anläggningen bedömdes initialt kunna utgöra en stenpackning av gravkaraktär. Vid provgrävning framkom endast glesare stenförekomster och fynd av ett tiotal slagna flintor av fin kvalitet.

Uppenbarligen har förhistoriska aktiviteter utövats på platsen. Dessa förefaller emellertid endast varit begränsade till flintbearbetning vid ett enda tillfälle.

BM2015:371

BM2015:371 utgörs av en i det historiska källmaterialet omnämnd galgbacke. Platsen är belägen inom samma område som boplatsen BM2015:367 (se figur 6 och 15 ovan), det vill säga på en skogsbeväxt sydvästsluttning, med berg och hållmark i nordost, samt med ett område med ett flertal synliga täktgropar i väster. I väster fanns boplatsen Norum 165:1, i norr finns boplatsen Norum 166:1 och en gravhög Norum 7:1. Av äldre kartmaterial över området framgår att den gamla landsvägen längs Bohuskusten löper förbi platsen direkt i väster. Nämda sandtäkt finns även angiven på laga skifteskarta från 1839 för området (se *Kart- och arkivstudie* ovan).

Figur 22. Plankarta nyfynd BM2015:371 med A252. Skala 1:800.

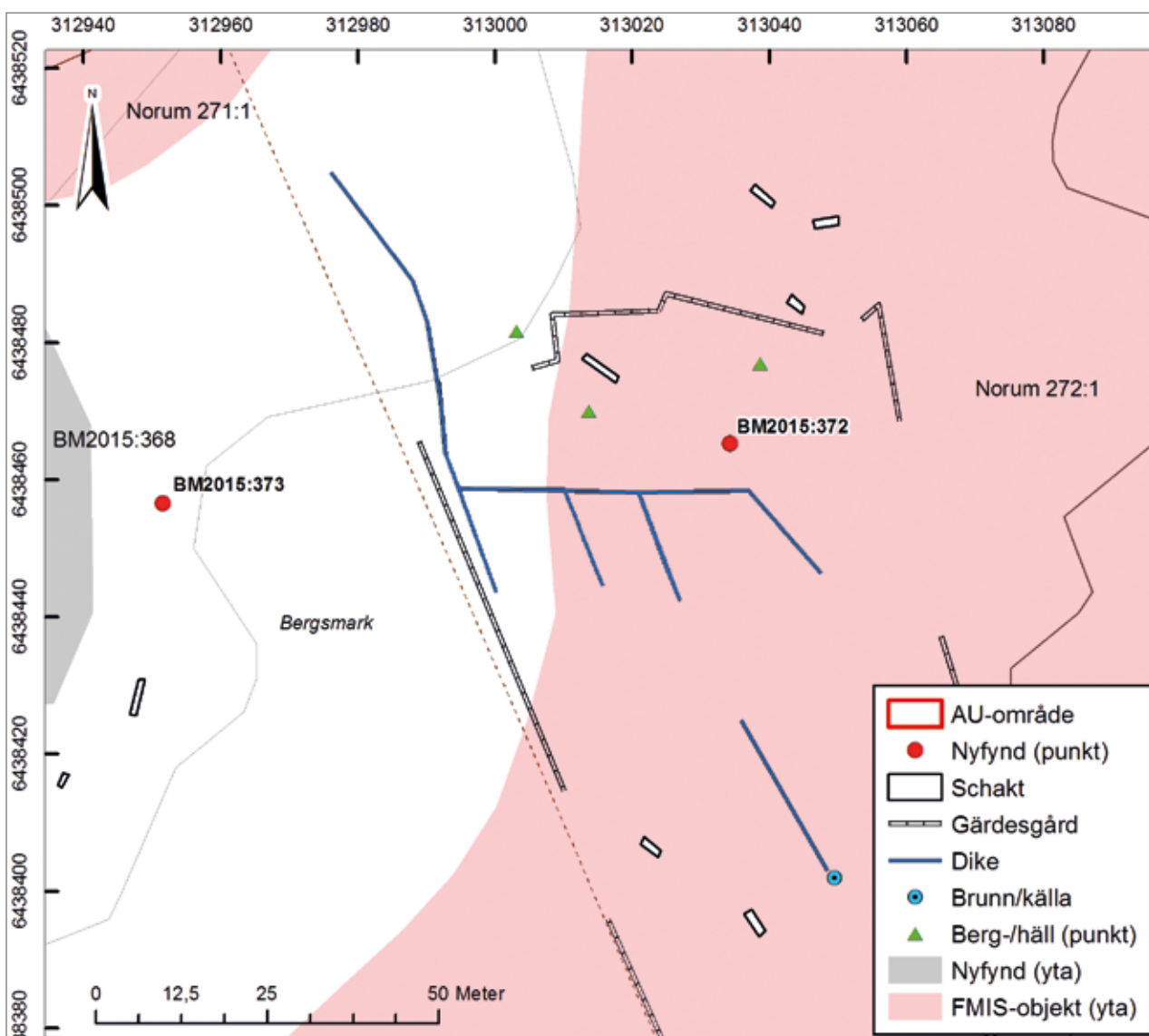

Figur 23 a-b. Översikt A252 från sydväst och nordväst. Foto: Joakim Åberg.

Inom området påträffades och dokumenterades vad som tolkades vara en markering för platsen, i form av tydligt anlagd stenpackning (A252, se bilaga 2). Denna anläggning överensstämmer också väl med markeringen för »Galgebacke« på 1749 års karta över utmarken. Anläggningen fotoscannades (bilaga 6). Lämningen är inte att betrakta som avgränsad.

BM2015:372-373

BM2015:372 och 373 utgörs av två jordkällare, vilka observerades i samband med utredningen. Anläggningarna, som kortfattat var snarlika varandra och bestod av kallmurade stenkonstruktioner med stora flata stenblock till tak, var mycket välbevarade. I anslutning till en av anläggningarna (BM2015:372), fanns omfattande gärdesgårdssystem, dikningar samt åkerlyckor (se figur 24).

Figur 24. Plankarta nyfynd BM2015:372 och 373. Skala 1:1 000.

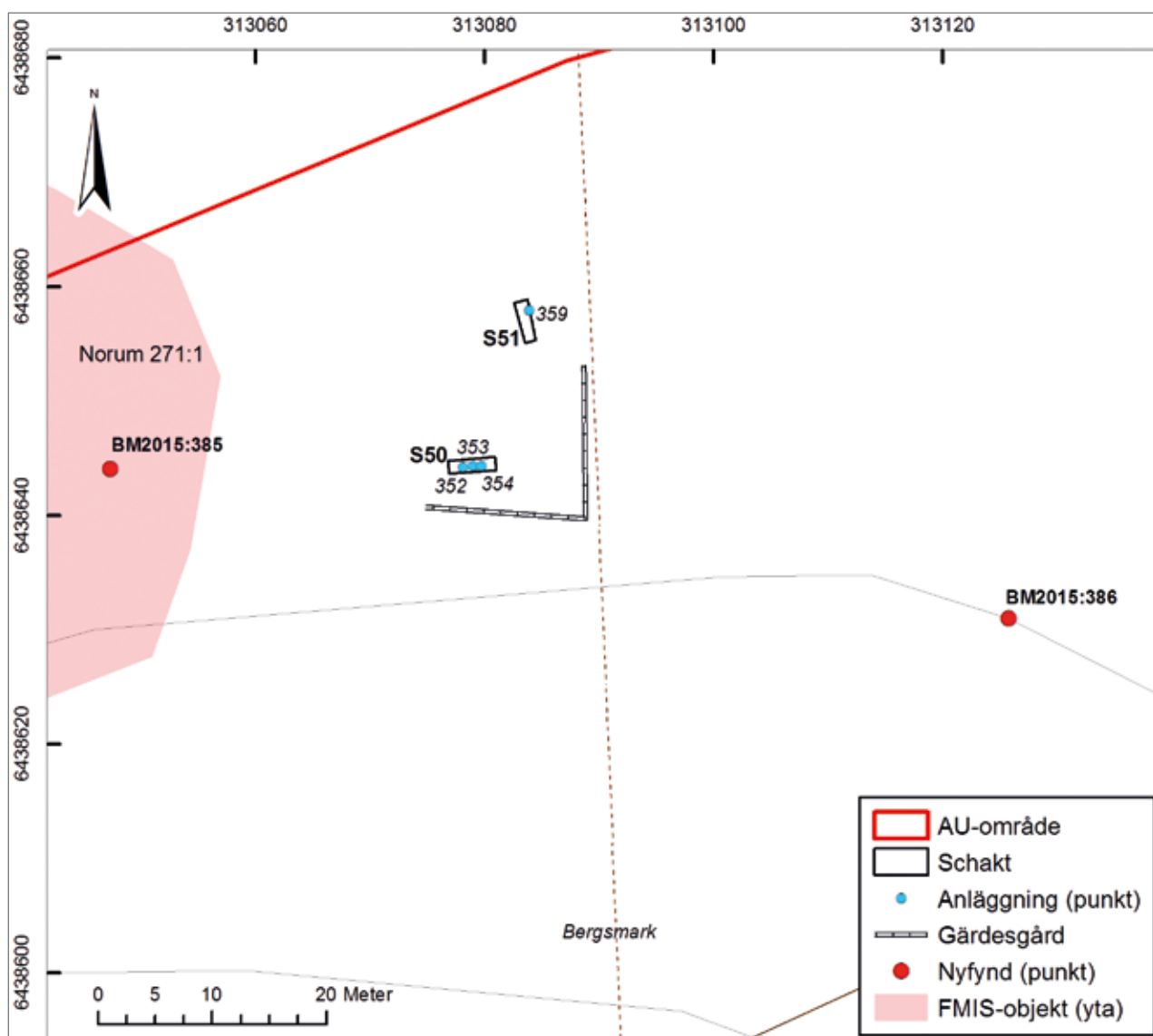

Figur 25. Översikt A252 från sydväst och nordväst.
Foto: Joakim Åberg.

Ingen utförlig dokumentation genomfördes i samband med utredningen. Anläggningarna inmättes dock med GPS och fotograferades.

Övriga iakttagelser

Sammanfattningsvis kunde inga tydliga indikationer på mänsklig aktivitet noteras i merparten av övriga grävda schakt inom området, förutom möjligen något enstaka fynd av slagen flinta eller kvarts. I enstaka fall framkom emellertid anläggningar och/eller fynd som i sig bedömdes kunna ha ett visst intresse, men som av olika skäl inte ansågs kunna bedömas som fornlämning. Framför allt gäller detta två schakt i områdets norra del (S50 och S1), framkom vad som tolkades vara

Figur 26. Plankarta övriga anläggningar. Skala 1:600.

tre stolp- alternativt störhål (A352–354) samt en grop (A359) (se bilaga 1 och 2, samt bilaga 4 figur 45–49).

De förstnämnda bedömdes kunna vara av såväl förhistorisk som historisk karaktär, medan gropan – som innehöll tydligt sentida fynd som tegel, porslin etcetera – framstod som tydligt sentida. Anläggningarna kan således och troligen relateras till *antingen* bopplatsen Norum 271:1 eller lägenhetsbebyggelsen BM2015:385; båda belägna strax i väster. Dock föreföll området där anläggningarna var belägna vara så pass påverkat i modern tid att möjligheterna för att några större förekomster av förhistoriska anläggningar inte var särskilt stora. Detta underströks ytterligare av skillnaderna vad gäller markbeskaffenhet i de båda schakten; sand i s50 och lera i s51. Direkt norr om schakt s50 kunde också en relativt tydlig försänkning eller terrassering noteras i marknivå, vilket sannolikt pekar på att någon form av sentida markingrepp har genomförts här; antingen i samband med odling under historisk tid eller vid byggnationen av vägen i norr. Finns ytterligare förhistoriska anläggningar kvar i detta område, bör dessa således endast kunna förekomma inom en mycket smal remsa åkermark närmast berget i söder.

De mer höglänta och bergiga delarna av utredningsområdet okulärbesiktades relativt översiktligt och mer stickprovsbaserat. Vid samtliga dessa punkter konstaterades också att markbeskaffenheten i samtliga fall utgjordes av ett mycket tunt förnlag med direkt underliggande bergsmark.

Övriga berörda registrerade lämningar

I samband med utredningen återbesöktes och/eller besiktades ett antal fornlämningar belägna inom eller i strax anslutning till utredningsområdet.

Norum 141:1 har som framgått ovan lokaliserats. Graven/domarringen är belägen mycket fint i landskapet och är välbevarad (se baksida rapport). Följaktligen kvarstår tidigare status och beskrivning för fornlämningen, som dock numera sannolikt kan relateras till den nypåträffade fornlämningen BM2015:363.

Graven/stensättningen *Norum 142:1* ska sett till markering i FMIS vara belägen på bergsmark och inom den sydöstra delen av bopplatsen Norum 272:1. Graven kunde dock inte lokaliseras och bedömdes vara felmarkerad i FMIS. Sett till ovan nämnda problematik rörande stensättningen *Norum 143:1* (se *Kart- och arkivstudie* ovan och där nämnda referenser), kan felmarginalen i dessa

fall handla om förhållandevis stora avstånd. I ljuset av detta anses också mer riktade inventerings- och sonderingsinsats vara nödvändiga för att graven ska kunna återfinnas. Under tiden bör fornlämningens tidigare status (fornlämning) kvarstå. Beskrivningen bör dock få ett tillägg angående felpositionering och att den inte kunde återfinnas.

Norum 272:1 har utretts på nytt, mer eller mindre i sin helhet. Relativt stora ytor, framför allt i norr, sydväst och sydost, utgjordes av kalare bergsmark, där inga nya spår av förhistoriska, mänskliga aktiviteter kunde noteras (inom den sydöstra delen av lämningen ska dock *Norum 142:1* finnas, se ovan). Trots att flera mycket fina lägen i hagmark fanns centralt och i de östra delarna av lämningen, kunde inte heller där några anläggningar eller fynd konstateras. Inom den södra delen påträffades dock anläggningar och fynd (se BM2015:365 ovan). Således föreslås storlek och omfång för fornlämning *Norum 272:1* reduceras till densamma som för ovan beskrivna nyfynd BM2015:365. Utöver detta bör nämnas att del av fornlämning *Norum 272:1* har bebyggts utan föregående undersökning. Det rör sig om ett litet parti i lämningens sydöstra hörn, strax sydost om graven *Norum 142:1* (se figur 6).

Norum 274:1 konstaterades vara helt bebyggd med skola/förskoleverksamhet. De delar av fornlämningen belägna i anslutning till utredningsområdet och som eventuellt skulle kunnat vara intressanta för en eventuell utbredning nordväst, föreföll vid besiktning vara påverkade av större markingrepp som bör ha skett i samband med vägbyggnation. Direkt nordväst om detta område vidtar dessutom det nyfunna grav- och boplatsoområdet BM2015:363. Då lämningen har förundersökts och bedömts vara antingen är mycket dåligt bevarad eller endast representera sporadiska förhistoriska aktiviteter, bör den registreras som Undersökt och borttagen.

Norum 275:1 konstaterades vara helt bebyggd. Vid besiktning i samband med utredningens uppstart framstod det som att lämningen mycket väl skulle kunna fortsätta in i utredningsområdet framför allt åt norr och mot graven *Norum 141:1*. Här påträffades också förhistoriska lämningar och fynd, men med tanke på rådande topografiska förhållanden samt förekomsten av domarringen *Norum 141:1* inom denna del av utredningsområdet, har dessa nyfynd istället kopplats till en ny fornlämning (se BM2015:363 ovan). Då lämningen har förundersökts och även bedömts vara till största delen förstörd idag (jfr ovan), bör således forn-

Figur 27. Panoramavy över boplatsen BM2015:365 från norr. Foto: Joakim Åberg.

lämningen Norum 275:1 vara registreras som Under-sökt och borttagen.

Vad gäller *Norum 165:1 och 166:1*, medförde ovan nämnda område med täktverksamhet, beläget mellan utredningsområdet och fornlämningarna Norum 165:1 och 166:1 (jfr figur 6 och 15, samt se uppgift under *Kart- och arkivstudie* ovan), att det var mycket svårt att bedöma huruvida fornlämningarna egentligen fortsatte in i utredningsområdet eller inte. Därför grävdes ett antal schakt öster om täktområdet i syfte att kunna bedöma eventuella behov av avgränsande FÜ, och samtidigt och om möjligt ta reda på status för den nyfunna galgbacken (BM2015:371). I samband med detta framkom anläggningar och fynd som snarare ansågs kunna sammanföras med ett område som i huvudsak var beläget inom utredningsområdet. Då inga schakt grävdes inom området med täkter, och avståndet mellan dessa nyfynd därmed kom att bli alltför långt för att kunna sammanfogas med antingen Norum 165:1 och 166:1, kom dessa lämningar följaktligen att kopplats till en ny fornlämning (se BM2015:367 ovan). Följaktligen kvarstår tidigare status och beskrivning för fornlämningarna Norum 165:1 och 166:1, och inga avgränsande insatser mellan utredningsområdet och dessa anses vara nödvändiga.

Resultat mot undersökningsplanen

Målsättningarna med undersökningen får med hänvisning till ovanstående rubriker *Syfte, metod och genomförande* och *Resultat* anses vara uppfyllda.

Sammanfattningsvis – och jämfört med ovan upp-

ställda frågeställningar – har ett flertal tidigare okända fornlämningar konstaterats inom utredningsområdet, gravarna 141:1 och 142:1, galgbacken och de historiska lämningarna har bedömts, den kända lämningsbilden inom och i direkt anslutning till området har granskats och sammanställts (se *Kart- och arkivstudie* ovan), tidigare arkeologiska insatser inom området och ett kunskapsunderlag kring lämningsbilden har framtagits (se ovan). Resultaten har påvisat att ett flertal fornlämningar berörs om deras utbredning eller fornlämningsområde (skyddsområde) förväntas beröras av byggnation, att utredningsområdet besitter relativt omfattande och välbevarade förhistoriska och historiska miljöer, som i sig bör medföra att bevarandevärdet på de påträffade fornlämningarna inom området generellt bör ses som stort.

Slutsats och åtgärdsförslag

I samband med föreliggande utredning har totalt åtta tidigare okända fornlämningar konstateras (BM2015:363–369 och 371). Utöver detta har åtta nyfynd (BM2015:370, 372–373, 383–387) bedömts utgöra övrig kulturhistorisk lämning. Respektive lämnings utbredning inrapporteras till FMIS. Lämningarna är inte att betrakta som avgränsade.

En sammanställning av administrativa data för fornlämningarna finns i tabell 2 nedan.

RAÄ-nr / Objekt nr	Fastighet	Lämningsstyp	Storlek (m ²)	Markslag	Antikvarisk bedömning	Vetenskaplig och pedagogisk potential
BM2015:363	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Grav- och boplatsområde	3 000	Skogsmark	Fornlämning	-
BM2015:364	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Boplats	800	Skogsmark	Fornlämning	-
BM2015:365	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Boplats	7 600	Skogs- / hagmark	Fornlämning	-
BM2015:366	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Härd	-	Skogsmark	Fornlämning	-
BM2015:367	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Boplats	4 200	Skogsmark	Fornlämning	-
BM2015:368	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Boplats	2 400	Hagmark	Fornlämning	-
BM2015:369	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Boplats	3 600	Åker- / hagmark	Fornlämning	-
BM2015:370	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Fyndplats	-	Bergsmark	Övrig kulturhistorisk	-
BM2015:371	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Avrättningsplats	-	Skogsmark	Fornlämning	-
BM2015:372	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Lägenhetsbebyggelse	-	Skogsmark	Övrig kulturhistorisk	-
BM2015:373	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Lägenhetsbebyggelse	-	Skogs- / hagmark	Övrig kulturhistorisk	-
BM2015:383	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Lägenhetsbebyggelse	-	Åker- / hagmark	Övrig kulturhistorisk	-
BM2015:384	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Lägenhetsbebyggelse	-	Tomtmark	Övrig kulturhistorisk	-
BM2015:385	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Lägenhetsbebyggelse	-	Åker- / hagmark	Övrig kulturhistorisk	-
BM2015:386	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Lägenhetsbebyggelse	-	Skogsmark	Övrig kulturhistorisk	-
BM2015:387	Kyrkenorum 4:14 mfl.	Lägenhetsbebyggelse	-	Tomtmark	Övrig kulturhistorisk	-

Tabell 2. Objekttabell BM2014:363-373, 383-387.

Litteratur

Tryckta källor

Berlin, R. 1995. *Taxeringslängden 1715 för Göteborg och Bohuslän*. Stockholm.

Janzén, A. 1972. *Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län. VI. Ortnamnen i Inlands Nordre härad. 1. Bebyggelsenamn*. Institutet för ortnamns- och dialektforskning i Göteborg. Göteborg.

Lindh, B. 2004. *Arkeologisk förundersökning Äggestorp 1:8 m.fl.*, Norum socken, Stenungsunds kommun. Bohusläns museum Rapport 2004:4. Uddevalla.

Nyqvist, R. 1990. *Arkeologisk utredning Hallerna*. Norums socken, Stenungsunds kommun, Bohuslän. Bohusläns museum Rapport 1990. Uddevalla.

Wahlberg, M. 2003. *Svenskt ortnamnslexikon*. Språk- och folkminnesinstitutet. Uppsala.

Ytterberg, N. 2013. *Sörgrind, Höjden och Quierna. Utredning på norra Hallerna*. Arkeologisk utredning etapp 1, Högenorum 1:21 m.fl., Norums socken, Stenungsunds kommun. Bohusläns museum Rapport 2013: 21. Uddevalla.

Otryckta källor

FMIS, Digitala Fornminnesregistret. Riksantikvarieämbetet, Stockholm. Tillgänglig digitalt: <http://www.raa.se/hitta-information/fornsok-fmis/>

Ortnamnsregistret: Ortnamnsregistret för Göteborgs och Bohus län. Institutet för språk och folkminnen: http://www2.sofi.se/SOFIU/topo1951/_cdweb/php-form/gbgi.php

Framme, G. Manus. Norums socken (Stora Nösås, Kyrkenorum, Strandnorum och Gategård). Bohusläns museums arkiv.

Nyqvist, R & Ortman, O. Manus. *Förundersökningar på östra Hallerna*. Arkeologiska förundersökningar. Norum 159, 160, 161, 162, 164, 272, 274, 275 & 276. Kyrkenorum 2:4, 2:5, 2:7, 3:16, 4:7, 4:22, 5:1 & 6:1, Norums socken, Stenungsunds kommun. Bohusläns museum Rapport.

Ytterberg, N. Manus. Den gamla onda tiden. Avrättningsplatser i Dalsland, Bohuslän och Göteborg. Bohusläns museum rapport.

Lantmäterimyndigheternas arkiv:

14-NOR-8: *Karta över samfällid utmark 1749, Strandnorum, Kyrkenorum m.fl., Norum sn, Bohuslän.*

14-NOR-68: *Laga skifte 1840, Kyrkenorum, Norum sn, Bohuslän.*

14-NOR-74: *Laga skifte 1839, Nösås, Norum sn, Bohuslän.*

Rikets allmänna kartverks arkiv:

Generalstabskartan: Göteborg J243-32-1, generalstabskartan 1863.

O32NO: Norum O32 NO, ekonomiska kartan 1932.

7B8d: Norum J133-7B8d, ekonomiska kartan 1974.

Tekniska och administrativa uppgifter

Västarvet dnr:	VA 66-2015
Västarvet pnr:	I2I57
Lst Dnr:	43I-24I48-2014
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Stenungsund
Socken:	Norum
Fastighet:	Kyrkenorum 4:14 m. fl.
Uppdragsgivare:	Stenungsunds kommun
Ansvarig institution:	Västarvet/Bohusläns museum
Projektansvarig:	Delia Ní Chíobháin Enqvist
Fornlämningsnr:	RAÄ Norum I42:I, 27I:I, 272:I, BM2015:363-373, 383-387
Ek. karta:	7B8d/7I83
Läge:	X 6 438 466,415 Y 313 089,32I
Meter över havet:	ca 35–65 m ö.h.
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Höjdsystem:	RH2000
Projektgrupp:	Joakim Åberg, Tone Hellsten och Philip Jerand, Magnus Rolöf, Niklas Ytterberg
Konsulter:	Björsgårds entreprenad, Torbjörn Brorsson (KKS)
Fältarbetstid:	2015-05-18-05-25
Arkeologtimmar:	98
Undersökt yta:	180 150 m ² (AU-område)
Arkiv:	Bohusläns museums arkiv
Fynd:	Förvaras i Bohusläns museums magasin UM nr 29556

Bilagor

Bilaga 1. *Schakt*

Bilaga 2. *Anläggningar*

Bilaga 3. *Fynd*

Bilaga 4. *Fotobilaga*

Bilaga 5. *Plankarta med schakt, skala 1:3 000.*

Bilaga 1. Schakt

Fornlämning eller område	Schakt	Lager (m)	Schaktdjup (m)	Anl	Fynd	Anm
BM2015:363	1	0-0,10 förna; 0,10-0,40 gråsvart sand; 0,40 - orangebrun sand	0,45	Ja	Ja	Flera anläggningar (A424-428). Även fynd av flinta i schakt.
BM2015:363	2	0-0,10 förna; 0,10-0,26 brun sand	0,32	Ja	Ja	Flera anläggningar (A433-435). Fynd av flinta.
-	3	0-0,16 förna; 0,16-0,2/0,3 mörkbrun siltig sand; 0,2/0,3 - gråbrun sand	0,30	Nej	Nej	Stenigt (flis) i övergången L2-L3.
BM2015:364	4	0-0,08 förna och mörkbrun siltig sand; 0,08 - brungrå sand	0,08-0,18	Ja	Ja	En anläggning (A455) i schakt, hård.
Gärde 1	5	0-0,10 förna; 0,10-0,21 grå sand; 0,21 - rödbrun sand	0,25-0,28	Nej	Ja	1 flinta (avslag).
Gärde 1	6	0-0,08 förna; 0,08-0,25 brungrå sand; 0,25 - rödbrun sand	0,28-0,33	Nej	Nej	Glas, tegel, porslin, koks, spik, samt 1 flinta (naturlig).
Gärde 1	7	0-0,05 förna; 0,05-0,23 mörk brun-grå siltig sand; 0,23-0,32 brun sand; 0,32 - röd-/gulbrun sand	0,39	Nej	Nej	Enstaka porslin, koks, samt 1 flinta (naturlig).
Gärde 1	8	0-0,05 förna; 0,05-0,25 mörk brun-grå sand; 0,25-0,32 gulbrun/mörkbrun sand; 0,32-0,68 flammig sand varvad med grus; 0,68 - gul sand	0,5-0,7	Nej	Nej	Flera skikt med sand och grus i botten.
-	9	0-0,11 förna; 0,11-0,17 svartbrun sandig silt; 0,17-0,21 grå sandig silt; 0,21 - ljusgrå-ljusbrun sand (fuktigt)	0,28	Nej	Nej	1 flinta (naturlig). Sumpmark vidtar ca 20 m åt NV.
-	10	0-0,08 förna; 0,08-0,12 svartbrun sandig silt; 0,12 - ljusbrun sand	0,15-0,20	Nej	Nej	-
-	11	0-0,11 förna; 0,11-0,17 svartbrun sandig silt; 0,17-0,21 grå sandig silt; 0,21 - ljusgrå sand (fuktigt)	0,25	Nej	Nej	-
-	12	0-0,08 förna; 0,08-0,16 mörkbrun siltig sand; 0,16-0,35 svartgrå sand; 0,35 - gulbrun sand	0,40-0,45	Nej	Nej	-
Gärde 2	13	0-0,10 förna; 0,10-0,37 mörkbrun sand; 0,37 - ljusbrun finsand	0,30-0,44	Nej	Nej	-
Gärde 2	14	0-0,10 förna; 0,10-0,22 mörkbrun siltig sand; 0,22-0,28 rödbrun sand; 0,28-0,43 gulbrun sand; 0,43-0,81 svart-gulbrun flammig sand; 0,81 - ljusbrun finsand	0,55-0,90	Nej	Nej	Lager L5 fuktigt och eventuellt urlakat. Rödbrun sand 'jordig' (gäller även schakt 15-16).
Gärde 2	15	0-0,10 förna; 0,10-0,18 mörkbrun siltigt sand; 0,18-0,46 brunröd sand; 0,46 - orange grövre sand	0,38-0,60	Nej	Nej	-
Gärde 2	16	0-0,10 förna; 0,10-0,33 mörkbrun siltig sand; 0,33 - gulbrun-rödbrun sand	0,40	Nej	Nej	-
Gärde 2	17	0-0,10 förna; 0,10-0,25 mörkbrun siltig sand; 0,25-0,31 rödbrun sand; ;0,31-0,62 flammig rödbrun-gulbrun sand; 0,62 - gulbrun-brun sand	0,50-0,75	Nej	Nej	-

Fornlämning eller område	Schakt	Lager (m)	Schaktdjup (m)	Anl	Fynd	Anm
Gärde 2	18	0-0,08 förna; 0,08-0,25 mörkbrun siltig sand; 0,25-0,38 brun sand; 0,38 - gulbrun-orange sand	0,46-0,54	Nej	Nej	-
Gärde 3	19	0-0,10 förna; 0,10-0,20 brun flammig grövre sand; 0,20-0,28 brun sand; 0,28 gulbrun-orange sand	0,40-0,44	Nej	Ja	2 bergart (avslag och fragment).
Gärde 3	20	0-0,10 förna; 0,10-0,29 mörkbrun siltig sand; 0,29 - gulbrun-rödbrun sand	0,32-0,40	Nej	Ja	1 bearbetad flinta, 1 ev bergart (fragment).
Gärde 3	21	0-0,10 förna; 0,10-0,28 mörkbrun siltig sand; 0,28-0,34 rödbrun sand; 0,34 - brungul sand	0,4-0,48	Nej	Nej	-
-	22	0-0,10 förna; 0,10-0,18 mörkbrun siltig sand; 0,18 - gulbrun grusig sand	0,28-0,35	Ja	Nej	1 anläggning (A158), härd.
-	23	0-0,08 förna; 0,08-0,17 ljusgrå sand; 0,17-0,26 mörbrun siltig sand; 0,26 - rödbrun sand	0,30	Ja	Nej	1 sentida anläggning (A163). Enstaka flinta och ev bergart i schakt (avslag, fragment).
-	24	0-0,10 förna; 0,10-0,25 mörkbrun siltig sand; 0,25-0,35 grå sand; 0,35 - ljusbrun sand	0,40-0,42	Nej	Ja	2 flinta (varav 1 svallat kärnfragment som senare har bearbetats till en skrapa). Moderna rasmassor i NV kant.
Gärde 3	25	0-0,10 förna; 0,10-0,25 mörkbrun siltig sand; 0,25 - gulbrun sand	0,38	Nej	Nej	-
BM2015:365	26	0-0,10 förna; 0,10-0,24 brunsvart siltig sand; 0,24-0,36 rödbrun sand; 0,36 - gulbrun sand	0,3-0,4	Ja	Ja	Flertal anläggningar i schakt (A187-191). Även fynd av ett tiotal flinta (kärnfragment, avslag, splitter, nodul), 2 bergart (avslag), samt små skärerstenar vid rensning.
BM2015:365	27	0-0,10 förna; 0,10-0,28 mörkbrun siltig sand; 0,28 - 0,37 rödbrun finsand; 0,37 - gulbrun finsand	0,36	Ja	Ja	Flertal anläggningar i schakt (A198-205, 302). Även fynd av mer enstaka flinta, kvarts och bergart. I princip helt stenfritt i schakt.
BM2015:365	28	0-0,10 förna; 0,10-0,20 mörkbrun siltig sand; 0,20-0,28 rödbrun sand; 0,28 - gulbrun sand	0,38	Ja	Ja	Minst 2 anläggningar (A303-304). Även enstaka fynd av flinta. I princip helt stenfritt i schakt.
-	29	0-0,05 förna; 0,05-0,17 gråbrun sand; 0,17 - brun sand	0,25-0,30	Nej	Nej	-
BM2015:367	30	0-0,08 förna; 0,08-0,13 gråbrun sand; 0,13 - gulbrun sand	0,15-0,28	Nej	Ja	20-tal bearbetad flinta (kärnfragment, avslag, spån etc, ev neolitisk?), 2 kvarts och enstaka skörbränd sten.
BM2015:367	31	0-0,09 förna; 0,09-0,16 mörkgrå sand; gulbrun sand	0,30-0,35	Nej	Ja	4 flintor, samma typ som i S30.
BM2015:367	32	0-0,10 förna; 0,10-0,18 mörkbrun siltig sand; 0,18 - ljusare brun sand	0,25-0,40	Nej	Ja	Rikligt med natursten/block (ca 0,25-0,45) närmast berg i NO. Enstaka flinta (kärna, splitter etc).

Fornlämning eller område	Schakt	Lager (m)	Schaktdjup (m)	Anl	Fynd	Anm
BM2015:367	33	0-0,15 förna; 0,15-0,23 mörkgrå sand; 0,23 - brun sand	0,30	Ja	Ja	En anläggning (A262) i S del av schakt. Stenar om ca 0,2-0,6 m spridda i schakt. Ett 30-tal flinta av bitvis mkt fin kvalitet (kärnfragment, avslag (varav minst 2 mkt tunna, yxtillverkning?), splitter, tot 8 eldpåverkade) och 2 kvarts (1 eldpåverkad).
BM2015:367	34	0-0,10 förna; 0,10-0,25 grå sand; 0,25 - brun sand	0,30	Ja	Ja	20-tal flintor (avslag, avslag med retusch, splitter), keramik, diabasnodul.
BM2015:367	35	0-0,15 förna; 0,15-0,25 mörkbrun sand; 0,25-0,36 brun sand	0,36	Nej	Ja	Enstaka större stenar i schakt. 5 flinta (avslag, splitter).
BM2015:367	36	0-0,12 förna; 0,12-0,20 svartbrun sand; 0,20-0,28 brun sand	0,30	Nej	Ja	4 flinta (kärna, avslag, splitter). I S del av schakt fanns 1 stenblock om ca 0,8 m.
BM2015:367	37	0-0,20 förna; 0,20-0,28 gråbrun sand; 0,28 - håll	0,28	Nej	Ja	4 flinta (bl a 1 yxämne/förarbete?), 2 kvarts.
BM2015:367	38	0-0,13 förna; 0,13-0,36 grå sand; 0,36 - håll	0,36	Nej	Ja	2 kvarts (avslag, bipolär kärna)
BM2015:367	39	0-0,10 förna; 0,10-0,20 mörkgrå sand; 0,20 - brun sand	0,42	Ja	Ja	Stenförekomst i central del av schakt (småsten), V del ev omrört med fynd av bl a trasigt porslin. 4 flinta (avslag). 1 anläggning (A290).
BM2015:367	40	0-0,15 förna; 0,15-0,20 mörkbrun sand; 0,20-0,30 brun sand	0,30	Ja	Ja	Spridd småsten i schakt som helhet. 1 bearbetad flinta, 1 anläggning (A295).
BM2015:367	41	0-0,10 förna; 0,10-0,26 mörkbrun siltig sand; 0,26 - mörkgrå ngt siltig sand (i Ö och NV kant gulbrun sand)	0,35-0,40	Ja	Nej	1 anläggning (A300).
-	42	0-0,17 förna och mörkbrun siltig sand; 0,17-0,35 ljusbrun stenig grövre sand; 0,35 - ljusbrun finsand	0,40	Nej	Nej	1 bearbetad flinta.
-	43	0-0,15 förna och mörkbrun siltig sand; 0,15-0,31 brun siltig sand; 0,31 - ljusbrun sand	0,38	Nej	Nej	-
-	44	0-0,10 förna; 0,10-0,22 mörkbrun siltig sand; 0,22 - brunröd sand (eh ug?)	0,34-0,38	Nej	Nej	-
-	45	0-0,19 förna och mörkgrå sand; 0,19-0,27 brunröd; 0,27-0,47 gulröd sand; 0,47 - gulorange sand	0,35-0,55	Nej	Ja	2 kvarts, en med ev retusch. Djupstick centralt.
-	46	0-0,12 förna; 0,12-0,20 brungrå sand; 0,20-0,29 ljusgrå-beige sand; 0,29 - brunröd sand	0,40	Nej	Nej	-
-	47	0-0,12 förna; 0,12-0,22 brungrå sand; 0,22-0,35 flammig orangebrun sand; 0,35- brunorangesand med inslag av mörkare fläckar	0,43	Nej	Nej	Fuktiga lager, tar in vatten i botten.
-	48	0-0,18 förna; 0,18-0,34 gråsvart sand; 0,34-0,40 gråbrun sand; 0,40 - rödbrun sand med mycket småsten (fuktigt)	0,60	Nej	Ja	Mycket blött. 1 slagen flinta.

Fornlämning eller område	Schakt	Lager (m)	Schaktdjup (m)	Anl	Fynd	Anm
-	49	0-0,10 förna; 0,10-0,30 gråbrun sand; 0,30 - grusblandad orangebrun sand	0,53	Nej	Nej	Torrare än S47-48.
-	50	0-0,22 grästov och grå ngt siltig sand; 0,22-0,28 rödbrun sand; 0,28 - gulbrun-brun flammig sand	0,30-0,35	Ja	Nej	Tre anläggningar (A352-354). Eventuellt sentida och tillhörande intilliggande torp? Sett till grävda schakt i området förefaller markbesskaffenhet övergå i styv lera mer eller mindre direkt åt N (jfr S51). Finns ytterligare anläggningar kring schakt, bör de finnas endast i området närmast åker-/bergskant i S.
-	51	V: 0-0,40 grästov och grå silt; 0,40 - gul lera. Ö: 0-0,53 grästov och grå silt, 0,53 - anläggning	V: 0,73. Ö: 0,67-0,80	Ja	Nej	En (sentida) anläggning (A359).
-	52	0-0,32 grästov och mörkgrå sandig silt; 0,32-0,42 mörkgrå silt; 0,42 - ljusbrun finsand	0,57	Nej	Nej	Dike centralt (N-S).
-	53	0-0,37 grästov och mörkgrå sandig silt; 0,37 - gul lera	0,40	Nej	Nej	-
-	54	0-0,32 grästov och mörkgrå sandig silt; 0,32 - gul lera	0,35	Nej	Nej	-
BM2015:369	55	0-0,08 grästov; 0,08-0,26 grå sandig silt; 0,26 - gulbrun sand	0,25-0,36	Ja	Ja	Flera anläggningar (A384-388), både förhistoriska och historiska. Fynd av bergart, dock ngt osäker status på dessa.
BM2015:369	56	0-0,10 grästov; 0,10-0,26 grå sandig silt; 0,26 - ljusbrun lerig silt	0,25-0,35	Nej	Nej	-
BM2015:369	57	0-0,08 grästov; 0,08-0,29 grå sandig silt; 0,29 - gulbrun sandig silt (i S), ljusbrun sand (i N)	0,30-0,38	Ja	Ja	Flera anläggningar (A408-412). Fynd av kvarts.
BM2015:369	58	0-0,10 grästov; 0,10-0,32 grå sandig silt; 0,32 - gulbrun sand	0,40	Ja	Ja	Två anläggningar (A413-414). Fynd av kvarts och flinta.
BM2015:369	59	0-0,10 grästov; 0,10-0,30 grå sandig silt; 0,30 - ljusbrun-gulröd lera i S, siltig sand i N	0,35-0,45	Ja	Ja	Flera anläggningar (A415-419). Fynd av flinta.
-	60	0-0,15 förna; 0,15-0,30 brungrå sand; 0,30 - brunorange sand	0,40	Nej	Nej	-
-	61	0-0,12 förna; 0,12-0,30 brungrå sand; 0,30 - rödbrun sand	0,42	Nej	Nej	-
BM2015:368	62	0-0,12 förna; 0,12-0,20 grå sand; 0,20-0,26 mörk gråbrun sand (k-lager); 0,26 - brun sand	0,40	Ja	Ja	9 anläggningar (A551-559). Fynd av flinta, bergart och keramik
-	63	0-0,11 förna; 0,11-0,30 blekjord; 0,30 - rostjord	0,34	Nej	Ja	2 flinta (avslag, kärna), spridda skärvstenar.
BM2015:364	64	0-0,18 förna, 0,18-0,25 blekjord; 0,25 - rostjord	0,33			Spridd skärvstensförekomst i hela schaktet, dock mer samlat i centrum och i N. Centralt även större skärvsten (ca 0,05-0,20 m). Runt och mellan stenar i N, fanns gråaktig fyllning som påminde om A455 i S4. Tolkad som anläggning (A700).

Bilaga 2. Anläggningar

Fornl/omr	Id (A)	Relation schakt/ Pg	Typ	Planform	Storlek (m)	Fyllning	Fynd	Anm
BM2015:366	158	S22	Hård	Rundad	0,50	Svart grusig sand	Nej	Minst 6 skärersten i yta, rikligt med kol. Liten skada av grävmaskin i N kant, där svagt skålad profil och ca 0,08 m djup. Ej helt framtagna, in i schaktkant åt S.
	163	S23	Recent	Avlång	2,00	Ljusgrå sand	Nej	Fyll mkt ljus mot omgivande rödbrun sand. Skarpa gränser mot såväl ovanliggande som underliggande lager. Ev del av sentida väg.
BM2015:365	187	S26	Stolphål	Oval	0,32x0,26	Svartbrun sand	Nej	Kolstänk i yta.
BM2015:365	188	S26	Mörkfärgning	Rundad	0,9x0,5	Mörkbrun sand	Ja	Enstaka kolstänk i yta, fynd av 1 flinta. Grop?
BM2015:365	189	S26	Stolphål	Oval	0,35x0,30	Brungrå sand	Nej	Enstaka kolstänk i yta.
BM2015:365	190	S26	Ränna	Avlång	0,7x0,3	Brun sand	Nej	Löper tvärs över schakt (NO-SV). Kolstänk i yta.
BM2015:365	191	S26	Mörkfärgning	Oregelbunden	1,47x0,72	Mörkbrun sand med inslag av sot	Ja	Tydliga kolstänk i yta. Fynd av bränd lera (?). In i schaktkant åt N. Grop?
BM2015:365	198	S27	Mörkfärgning	Avlång/oval	0,5x0,3	Ljusare brungrå sand	Nej	Svår att urskilja till en början, framträdde tydligt när sand torkat upp (gäller samtliga anläggningar i schakt). Ränna eller grop?
BM2015:365	199	S27	Mörkfärgning	Oregelbunden	1,35x0,5	Brungrå sand	Nej	Relativt tydlig gräns. Kolstänk i yta. Grop?
BM2015:365	200	S27	Stolphål	Rund	0,24	Brungrå sand	Nej	-
BM2015:365	201	S27	Stolphål	Rund	0,18	Brungrå sand	Nej	-
BM2015:365	202	S27	Mörkfärgning	Oval/avlång	0,23x0,27	Brungrå sand	Nej	Tydliga inslag av kol. Stolphål eller grop?
BM2015:365	203	S27	Stolphål	Rund	0,16	Brungrå sand	Nej	Eventuellt oavgränsad åt V, rikligt med kol i yta.
BM2015:365	204	S27	Ränna	Avlång	0,6x0,25	Brungrå sand	Nej	Rikligt med kol samt enstaka sten i yta. In i schaktkant åt V.
BM2015:365	205	S27	Stolphål	Rund	0,24	Brungrå sand	Nej	Tydliga kolstänk.
BM2015:371	252	-	Stenansamling	Rundat oval	2,2x2,0	-	Nej	Ansamling stenblock (ca 1,1x0,5 m) i minst 2 skikt. Höjd mellan 0,6-0,8 m. Tolkas som markering för Galgbacke.

Fornl/omr	Id (A)	Relation schakt/ Pg	Typ	Planform	Storlek (m)	Fyllning	Fynd	Anm
BM2015:367	262	S33	Grop/ stenpackning	Oregelbundet oval	1,7x0,8	Ljusbrun sand	Ja	Rikligt med sten i yta, snudd stenpackning med stenar om (generellt) 0,25-0,30 m. Dock 1 större om ca 0,4x0,4 m i Ö del. Fynd av ett 50-tal flintor (kärnfragment, del av kärnyxa, spån (1 retuscherat, skrapa), mikrospån, avslag (1 mkt tunt, yxtillverkning?), splitter, varav ca 5 eldpåverkade), 3 bergart och 1 keramik vid rensning och grävning av litet provsnitt centralt. Minst 2-3 skikt med sten, ej grävt i botten. Ev en grav alt. grop/stolphål med stenskoning?
BM2015:367	267	S34	Mörkfärgning	Rundad	0,80	Grå sand		Grop? Urlakad? Stenkant med ca 8 stenar om ca 0,10-0,4 m i V och block/häll i Ö. Fåtal eldpåverkade stenar i fyll.
BM2015:367	290	S39	Mörkfärgning	Oregelbunden	1,5x0,3	-	Nej	Tolkning oklar. Ev ränna?
BM2015:367	295	S40	Mörkfärgning	Rundad	0,8x0,4	-		Inslag av sot och kol. Ej helt framtagen, in i profil åt SV. 10-tal stenar i yta (0,01-0,10 m)
BM2015:367	300	S41	Mörkfärgning	Oregelbunden	-	Mörkgrå sand	Ja	Mkt småsten i fyllning (yta), samt fynd av flinta och kvarts och förekomst av sot och kol. Gränst tydlig mot ug (gulbrun sand) i Ö och NV del av schakt. Oklar tolkning, ev ränna med annan mörkfärgning? Provstick visade 0,12 m djup. Ej avgränsad.
BM2015:370	301	-	Fyndplats	Avlång	2x6-8	-	Ja	Lokaliserades via sondering med jordspjut. Bedömdes först kunna vara en gräsövertäckt stenpackning i bergsskrevan, belägen på en högt belägen bergsklack. Två mindre tallar växte på 'anläggningen'. Mkt bra gravläge. Vid provgrävning noterades flera flintor av fin kvalitet, men ingen stenpackning kunde beläggas (endast mer gles förekomst av sten).
BM2015:365	302	S27	Mörkfärgning	Rundad	0,65x0,38	Brungrå sand	Nej	Tydliga men enstaka kolstänk, in i schaktkant åt Ö.
BM2015:365	303	S28	Mörkfärgning	Oval	0,68x0,48	Gråbrun sand	Nej	Tolkning oklar. Ev grop?
BM2015:365	304	S28	Mörkfärgning	Avlång	0,65	Mörk gråbrun sand	Nej	Enstaka kolstänk i yta. In i schaktkant åt V. Ev ränna.
-	352	S50	Stolphål	Rund	0,2	Brun sand	Nej	Spetsig i profil, ca 0,38 m djup. Tydlig.

Fornl/omr	Id (A)	Relation schakt/Pg	Typ	Planform	Storlek (m)	Fyllning	Fynd	Anm
-	353	S50	Stolphål	Rund	0,35	Grå sand	Nej	Kolstänk. Snittad i kant, skålad i profil, 0,15 m djup. Tydlig.
-	354	S50	Stolphål	Rund	0,40	Grå sand	Nej	Skålad i profil, ca 0,20 m djup.
-	359	S51	Grop	Rundad	2,70	mörkgrå-brun silt	Nej	In i schaktkant åt Ö, rundad kant. Mer eller mindre stenfylld under ytligt skikt, fynd av tegel, porslin mm. Sentida och kan sannolikt kopplas samman med intilliggande torplämning direkt i V.
-	361	-	Torpgrund					
-	366	-	Torpgrund					
BM2015:369	384	S55	Mörkfärgning	Avlång	2,0x0,5	Mörkgrå sandig silt	Nej	Kolstänk och enstaka sten i yta. Skärs av A385 i Ö.
BM2015:369	385	S55	Rösebotten	Rundad	2,40	Mörkgrå-brun siltig sand mellan stenar	Nej	Relativt jämn fördelad stenförekomst (ca 0,15-0,25 m) inom anläggning, mindre partier med kol och sot. In i schaktkant åt N och S. Ålderdomlig karaktär.
BM2015:369	386	S55	Rösebotten	Rundad	2,00	-	Nej	Förhållandevis gles ansamling sten av klart varierad form och storlek (ca 0,15-0,5 m). Fyll eg. endast en variation av ug (gulbrun sand) och matjorden. Trolig rösebotten av sentida karaktär, klar skillnad mot intilliggande A385. In i profil åt N och S.
BM2015:369	387	S55	Härd	Oregelbunden	1,30	Grå-svartgrå sand	Ja	Inslag av sot och kol, samt flertal små skärvig/skörbränd i yta. Större sten (0,25x0,30 m) i V kant, flera fynd av ev bergart intill denna. Kan ev relateras till A388 direkt i Ö. In i schaktkant åt N och S.
BM2015:369	388	S55	Mörkfärgning	Oregelbunden	0,8	Mörkgrå-svartgrå sand	Nej	Kolstänk i yta. In i profil åt Ö, N och S. Lager, ev efter svedje? Mindre schaktskada i V. Kan ev relateras till A387 direkt i V.
BM2015:369	408	S57	Mörkfärgning	Rundat oval	0,95x0,53	Mörk brungrå sandig silt	Nej	Kolstänk och enstaka eldpåverkad sten i yta. Delvis in i schaktkant åt Ö. Ev rester efter anläggning S om A408.
BM2015:369	409	S57	Rösebotten	Rundad	3,30	Grå-mörkgrå sandig silt	Nej	Enstaka kolstänk. Flertal stenar i fyll (ca 0,15-0,25 m), nästan alla rundstenar. Ålder okänd.
BM2015:369	410	S57	Mörkfärgning	Oregelbunden	0,85x0,45	Gråsvart sand	Ja	Inslag av kol och sot, in i profil åt V. Fynd av 1 tydlig kvartskärna (plattform) vid rensning. Sotfläck eller grop?
BM2015:369	411	S57	Mörkfärgning	Avlång	0,46-0,56	Mörk brungrå sandig silt	Nej	Tvårs över schakt (Ö-V). Inslag av sot. Ev dike eller ränna?

Fornl/omr	Id (A)	Relation schakt/Pg	Typ	Planform	Storlek (m)	Fyllning	Fynd	Anm
BM2015:369	412	S57	Mörkfärgning	Avlång	1,65	Mycket mörk brunsvart-svart sand	Nej	Tvärs över schakt (SO-NV). Kol och sotstänk i yta, ngt ljusare längs kanter. Tolkning oklar. Sannolikt dock ej dike. Ev äldre matjordsfick/rest av äldre odlingshorisont?
BM2015:369	413	S58	Mörkfärgning	Avlång	0,80	Ljusgrå-grå sand	Nej	Tvärs över schakt (SO-NV). Enstaka kolstänk i yta. Flackt skålad och ca 0,10 djup vid litet provsnitt. Ränna?
BM2015:369	414	S58	Mörkfärgning	Avlång	2,4	Flammig svart-grå-gulbrun sand	Ja	Inslag av sot och kol, relativt tydliga kanter i N och S mot gulbrun sand. Fynd av kvartskärna och en (osäker) flinta. Tolkning oklar.
BM2015:369	415	S59	Dike	Avlång	0,6	Brunsvart-brun sandig silt	Nej	Tvärs över schakt, inslag av kol och sot? Flertal stenar i fyll (ca 0,1-0,15 m). Sentida.
BM2015:369	416	S59	Stolphål?	Rund	0,30	Gråsvart sotig sandig silt	Ja	Fynd av 1 flinta, ca 0,10 m djup vid provsnitt. Ngt osäker.
BM2015:369	417	S59	Mörkfärgning	Avlång	1,30	Gråsvart-grå siltig sand	Nej	Sotig med enstaka stenar i fyllning. Tolkning oklar, ev ränna? Dike direkt i S.
BM2015:369	418	S59	Stolphål?	Rund	0,34	Gråsvart-svart siltig sand	Nej	Inslag av sot och kol, delvis in i profil åt Ö.
BM2015:369	419	S59	Dike	Avlång	0,30	-	Nej	Tvärs över schakt (SO-NV), matjordsfyll och småsten. Sentida.
BM2015:363	424	S1	Härd	Oregelbundet rundad	1,2x0,8	Mörkbrun-svart sand	Ja	Tydliga inslag sot och kol, någon enstaka skärvsten. In i schaktkant åt S.
BM2015:363	425	S1	Stolphål?	Oval	0,42x0,24	Mörk sand med kol och sot	Nej	2 skärvsten i yta.
BM2015:363	426	S1	Härd	Rundad	1,43x0,8	Mörkbrun-svart sand	Nej	Sot och kol, samt ett 20-tal skärvstenar i yta (0,5-0,15 m). In i schaktkant åt N.
BM2015:363	427	S1	Mörkfärgning	Rundad	0,97x0,6	Mörk sand	Ja	Fynd av flinta. In i schaktkant åt S och V.
BM2015:363	428	S1	Stolphål?	Oval	0,21x0,15	Gråbrun sand	Nej	-
BM2015:363	433	S2	Mörkfärgning	Oregelbunden	0,75x0,6	I V, mörkbrun sand med sot och kol. I Ö, gråsvart sand med sot och kol	Nej	Ngt grusblandad sand. 6 synliga skärvstenar.
BM2015:363	434	S2	Mörkfärgning	Oregelbundet rundad	0,97x0,8	Gråsvart sand	Nej	Sot och kol, inslag av ljusare och bruna fläckar. En ev svart och ca 1,8x0,22 m stor ränna löper genom anläggningen.
BM2015:363	435	S2	Mörkfärgning	Oregelbundet rundad	0,92x1,01	Gråbrun sand	Nej	Sot och kol, 4 synliga skärvstenar (ca 0,1 m) i yta. In i schaktkant åt N.
-	436	-	Kolningsgrop?	-	-	-	-	Ej dokumenterad närmare.

Fornl/omr	Id (A)	Relation schakt/Pg	Typ	Planform	Storlek (m)	Fyllning	Fynd	Anm
BM2015:364	455	S4	Härd	Ovalt rundad	1,8x0,95	Grå-gråsvart sand	Ja	Gles ansamling sten (0,05-0,15 m), både rund- och skärersten. Ej helt framtagen, fynd av enstaka flinta (splitter, kärnfragment spånkärna). Urlakad? Belägen strax NO om större flack håll och SV om sumpmark.
BM2015:363	496	-	Stenansamling	-	-	-	-	Kantsten, block om ca 0,3-0,6 m i storlek. Stor tall i S kant. Sentida.
-	498	-	Stenkällare	-	-	-	-	Mycket välbevarad. Ej dokumenterad vidare.
-	513	-	Stenkällare	-	-	-	-	Mycket välbevarad. Ej dokumenterad vidare.
BM2015:368	551	S62	Ränna	Avlång	0,30	Brungrå sand	Nej	N-S. In i schaktkant åt N och S.
BM2015:368	552	S62	Mörkfärgning	Oregelbunden	1,1x0,6	Mörkbrun, ngt gråbrun/rostbrunflammig	Nej	Inslag av rostbrun sand. Tolkning oklar.
BM2015:368	553	S62	Mörkfärgning	Rundad	0,60x0,55	Mörkbrun sand	Nej	Inslag av rostbrun sand. Tolkning oklar.
BM2015:368	554	S62	Ränna	Avlång	0,55	Mörkbrun ngt grusig sand	Nej	Ö-V. Inslag av rostbrun sand. Fortsätter utanför schakt.
BM2015:368	555	S62	Stolphål?	Oval	0,35x0,30	Mörk gråbrun sand	Nej	-
BM2015:368	556	S62	Stolphål?	Rund	0,14	Gråbrun sand	Nej	Inslag av kol, svag färgning.
BM2015:368	557	S62	Stolphål?	Rund	0,16	Brungrå sand	Nej	-
BM2015:368	558	S62	Stolphål	Oval	0,38x0,34	Mörkbrun-svart sand	Ja	Kol och sot i yta. Fynd av keramik, flinta och ev bergart.
BM2015:368	559	S62	Stolphål?	Oval	0,38x0,2	Mörkbrun sand	Ja	Inslag av kol. Fynd av 1 (osäker) bergart. In i schaktkant åt S.
-	592	-	Brunn/vattenhål	Rektangulär	-	-	-	Dikesrelaterad 'brunn', i form av 4 kantställda senblock. Ej dokumenterad närmare.
BM2015:364	700	S64	Härd?	Rundad	2,0x1,15	Brungrå sand	Ja	Svagare gråaktig fyllning med skärvig sten. Fynd av 1 kvarts. Jfr beskrivning S64.

Bilaga 3. *Fynd*

Fnr	Material	Antal	Vikt (g)	Kommentar	Relation (Anl, Schakt, provgröp, fyndenhet)	
					A	S/Pg/F
1	Bränt ben	1	-	Påträffat vid rensningsarbete.	-	S26
2	Keramik	1		Har fina spår efter trolig kavalett på insidan, visar på 1000 tal (VIK-TID MED).	-	S34
3	Keramik	1		Form antyder 1000 tal (VIK-TID MED).	558	S62
4	Keramik	1		Hårt bränd, betydligt mer tjockväggig än keramik från S33-34. Eventuellt 1000 tal (VIK-TID MED), men kan vara ÄJÅ	262	S33
5	Kvarts	1		Bipolär kärna	-	S38

Bilaga 4. *Fotobilaga*

1. Översikt område fr N.JPG

2. Översikt område & S1 fr NV.JPG

3. Översikt område & S2 fr Ö.JPG

4. Översikt S1 fr Ö.JPG

5. Översikt S1 fr V.JPG

6. Översikt S2 fr V.JPG

7. Översikt S2 fr Ö.JPG

8. A426 fr N.JPG

9. A426 & 425 fr S.JPG

10. A424 fr S.JPG

11. A434 fr S.JPG

12. S4 & A455 fr S.JPG

13. Översikt S26 fr NV.JPG

14. Översikt S26 fr SO.JPG

15. Översikt S27 fr NV.JPG

16. Översikt S27 fr SO.JPG

17. Översikt S28 fr SV.JPG

18. A204,205,302 fr SV.JPG

19. A303 fr NV.JPG

20. Översikt S33 fr S.JPG

21. Del av område fr NO.JPG

22. Del av område fr S.JPG

23. Del av område fr V.JPG

24. Del av område fr Ö.JPG

25. Del av område fr NNV.JPG

26. Översikt S60 fr NNV.JPG

27. Översikt S61 fr SSO.JPG

28. Översikt S62 fr NV.JPG

29. Översikt S62 fr SO.JPG

30. Översikt fr SV.JPG

31. Översikt fr NO.JPG

32. S55 fr V.JPG

33. S55 fr Ö.JPG

34. A387 fr N.JPG

35. S57 fr N.JPG

36. S57 fr S.JPG

37. A408 fr V.JPG

38. A411 fr V.JPG

39. S58 fr N.JPG

40. S59 fr N.JPG

41. S59 fr S.JPG

42. A417 fr NV.JPG

43. A418 fr V.JPG

44. Panorama A409_storlek.jpg

45. S50 fr V.JPG

46. S50 fr Ö.JPG

47. A352 fr N.JPG

48. A353 fr N.JPG

49. A354 fr N.JPG

50. BM2015386 fr SO_1.JPG

51. BM2015386 fr SO_2.JPG

1. Översikt område fr N.JPG

2. Översikt område & S1 fr NV.JPG

3. Översikt område & S2 fr Ö.JPG

4. Översikt S1 fr Ö.JPG

5. Översikt S1 fr V.JPG

6. Översikt S2 fr V.JPG

7. Översikt S2 fr Ö.JPG

8. A426 fr N.JPG

9. A426 & 425 fr S.JPG

10. A424 fr S.JPG

11. A434 fr S.JPG

12. S4 & A455 fr S.JPG

13. Översikt S26 fr NV.JPG

14. Översikt S26 fr SO.JPG

15. Översikt S27 fr NV.JPG

16. Översikt S27 fr SO.JPG

17. Översikt S28 fr SV.JPG

18. A204,205,302 fr SV.JPG

19. A303 fr NV.JPG

20. Översikt S33 fr S.JPG

21. Del av område fr NO.JPG

22. Del av område fr S.JPG

23. Del av område fr V.JPG

24. Del av område fr Ö.JPG

25. Del av område fr NNV.JPG

26. Översikt S60 fr NNV.JPG

27. Översikt S61 fr SSO.JPG

28. Översikt S62 fr NV.JPG

29. Översikt S62 fr SO.JPG

30. Översikt fr SV.JPG

31. Översikt fr NO.JPG

32. S55 fr V.JPG

33. S55 fr Ö.JPG

34. A387 fr N.JPG

35. S57 fr N.JPG

36. S57 fr S.JPG

37. A408 fr V.JPG

38. A411 fr V.JPG

39. S58 fr N.JPG

40. S59 fr N.JPG

41. S59 fr S.JPG

42. A417 fr NV.JPG

43. A418 fr V.JPG

44. Panorama A409_storlek.jpg

45. S50 fr V.JPG

46. S50 fr Ö.JPG

47. A352 fr N.JPG

48. A353 fr N.JPG

49. A354 fr N.JPG

50. BM2015386 fr SO_1.JPG

51. BM2015386 fr SO_2.JPG

Bilaga 5. Plankarta med schakt, skala 1:3 000.

